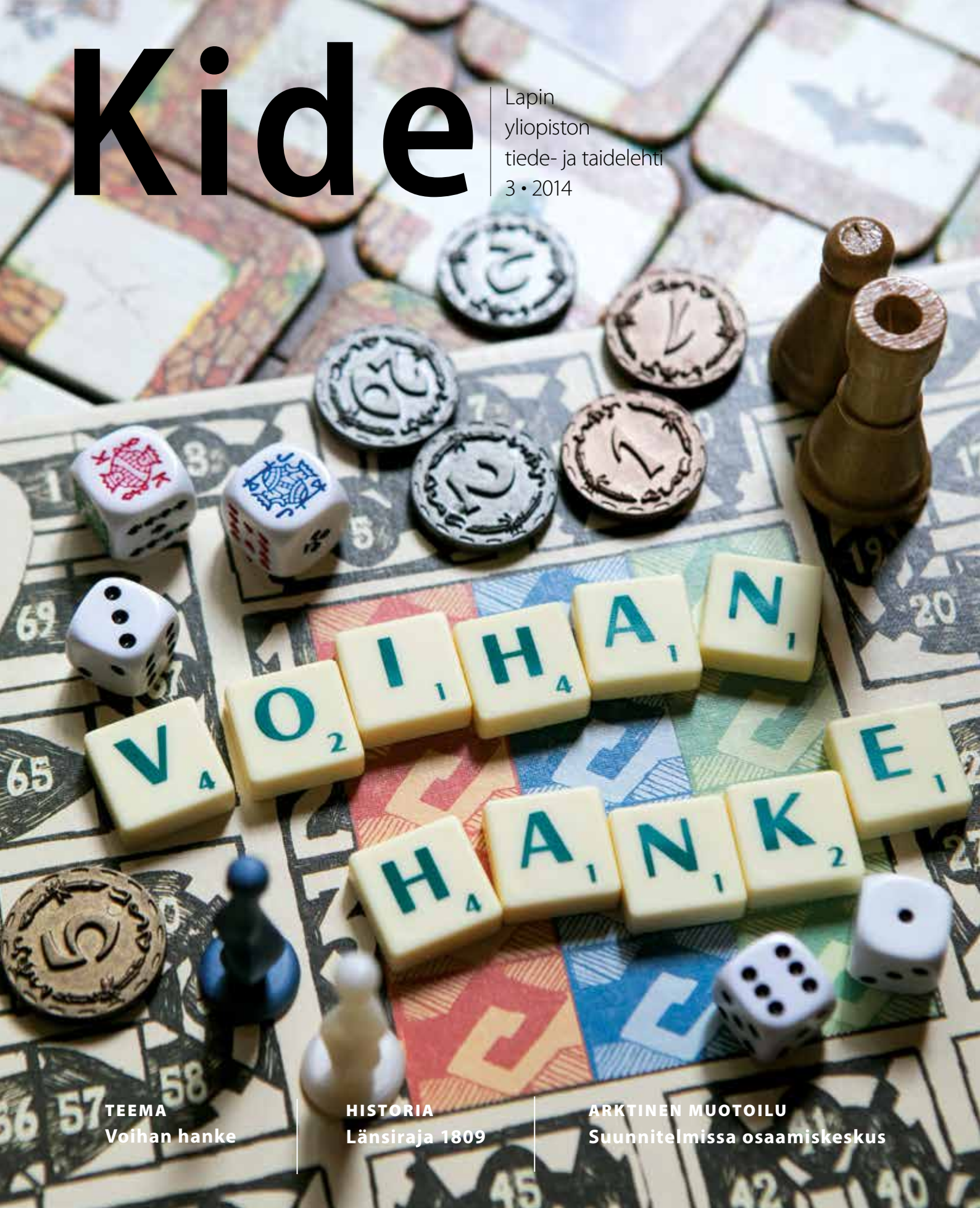

Kide

Lapin
yliopiston
tiede- ja taidelehti
3 • 2014

TEEMA
Voihan hanke

HISTORIA
Länsiraja 1809

ARKTINEN MUOTOILU
Suunnitelmissa osaamiskeskus

ANNA-LEENA MUOTKA

TEEMA Voihan hanke

Huokaisitko tai haukottelitko, kun näit Kiteen kannessa h-sanan? Hankkeet tuovat tutkimukselle rahaa mutta pirstaloivat työuria ja työnkuvia. Ketkä niitä projekteja oikein tekevät ja miksi joku rahoitus on toista halutumpaa? Entä miten käy akateemisen vapauden yliopistotyön hankkeistuneessa arjessa? Kannen kuva: ANNA-LEENA MUOTKA

- 9 Pääkirjoitus **JUHA PERTTULA**
Hankkeiden psykologiaa
- 10 Monen kastin hankkeet
- 17 Kolumni **ANTTI KOKKONEN**
Kun sana joutui pannaan
- 18 Hankeihminen henkeen ja vereen
- 22 Mitä Tekesin tutkimushankkeissa on Lapissa saatu aikaan?
- 24 4 x näkyvä tulos

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä **MARKKU HEIKKILÄ** Tylsyys kunniaan
Sámegillii **LYDIA HEIKKILÄ**
Sámiide mihtilmas dutkan – Saamelaisten näköistä tutkimusta
- 5 Mie Timothy Ashplant
- 6 Aura Välittääkö välittävästä tutkimuksesta?
Luovat Arktisia tarinoita Habitaressa
- 7 Arktis Pinkki Jäämeri
Kolumni **ROSA LIKSOM** Ilonen ja virkistävä halpalentomatka
- 8 Kiehininen **OLLI TIURANIEMI**
Arviot Hoon päältä ja konserttoja

*Pakotteet tuntuvat myös pohjoisessa, puolin ja toisin.
Tällaisia arktisia uutisia ei kuultu vielä alle vuosi sitten.*

KITEYTYKSET

- 28 **Historia** Miksi raja tuli Tornionjokeen?
32 **Tutkimus** Arktis-tohtoreita 10 vuotta
34 **Muotoilu** Arktinen muotoilu kotipesää etsimässä

VAKIOT

- 26 Tuokio
37 Eskon puumerkki **PAULA KANKAANPÄÄ & MARKKU HEIKKILÄ**
Mikä eteen, artkinen yhteistyö?
38 Kotisivu *Kaiken ikäisille sopivaa itsepuolustusta*
39 Alumni **JOONAS HÄNNINEN** Kaikkea muuta kuin perusharmaata byrokratiaa
40 Huhuu? *Opiskelijoiden terveydenhuolto muutoksen kourissa*
41 Julkaisut
44 Väitökset
47 Lyhyet
54 Hiutaleita **TOIVO SALONEN** Teoreettinen intressi arkielämän kuvana

HENRI HAGMAN

tekijä

Taidemaalari, freelancetoimittaja

Henri Hagman kirjoitti tähän lehteen artikkelin *Arktinen muotoilu kotipesää etsimässä*.

"Olen enimmäkseen kirjoittanut kuvataidekriitikkkejä *Taide-lehteen*. Kriitikeissä joutuu tuomaan oman näkökulmansa esille varsin väkevästi. Tässä lehdessä olevien asiapitoisten artikkeleiden kirjoittaminen on kirjoittamisprosessina erilainen verrattuna taidekriitikkkeihin.

Tässä lehdessä olevaa artikkeliani varten luin osaamiskeskusta koskevan hankesuunnitelman luonnoksen. Sen laatihaastattelin professori Satu Miettistä, joka ehdotti, että voisin lisäksi haastatella Lapin yliopiston ulkopuolista design-alan asiantuntijaa. Useita vaihtoehtoja pohdittuani päädyin Kristian Keinäseen, jonka tavoitin kesälomareissullani Inkoosta."

Kide

TOIMITUS

Päätoimittaja
Olli Tiuraniemi
puh. 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri
Marjo Laukkanen
puh. 040 484 4296
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Toimittaja
Sari Väyrynen
puh. 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu, taitto ja kuvankäsittely
Irma Varrio
puh. 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat
Anna-Leena Muotka sekä Atomflotin arkisto,
Bruce Forbes, Riitta Hakulinen, Maria Huhmar-
niemi, Aino Suonio, Kansallisarkisto, Laura
Kotamäki, Johan-Eerik Kukko, Jussi Leinonen,
Arto Liiti, Pekka Mustonen, Jouni Porsanger,
Ilkka Ruuska, Jari Tervo, Irma Varrio sekä
nuorten työryhmä Jenni, Karo, Lifu, Unni ja Viivi

Avustajat
Bruce Forbes, Henri Hagman, Markku Heikkilä,
Lydia Heikkilä, Tuomas Honka, Kamil Jagodzinski,
Paula Kankaanpää, Paula Kassinen, Antti
Kokkonen, Johan-Eerik Kukko, Rosa Liksom,
Risto Mäkikyrö, Emma Napari, Tapio Nykänen,
Susanna Parikka, Osmo Pekonen, Juha Perttula,
Satu Pesola, Heidi Pöysä, Toivo Salonen, Perttu
Sonninen ja Päivi Soppela

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

Julkaisija
Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI

Ilmoitusvaraukset
Tarja Helala
puh. 040 528 6083
etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Mediakortti: www.ulapland.fi/kide

Osoitteenmuutokset
tiedotus@ulapland.fi

Seuraava Lapin yliopiston Kide
ilmestyy joulukuussa 2014.

Painos: 4500 kpl
Painopaikka: Erweko Oy, Rovaniemi 2014
ISSN 0787-0965

www.ulapland.fi/kide

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä.

Tylsyys kunniaan

Kun lähdimme kesälomille, Lappi oli keskellä arktisen alueen kohenevia talousnäkymiä ja haluttu kansainvälinen turistikohte. Kun tulimme kesälomilta, Lappi näytti voivan muuttua kaukaiseksi pussinperäksi, jonne ei pääse aasialainen eikä tule venäläinen.

Ei siihen tarvita kuin Siperian ylilentöjen kieltäminen ja siitä seuraava Suomen lentoliikenteen romahdus. Mahdotonta hetki sitten, mahdollista nyt. Jännä talvi muutenkin edessä.

Olen lukenut työn puolesta paljon erilaisia strategiapapereita ja skenarioita. Ei niissä tällaista ole. Niissä kehitetään hienoa tulevaisuutta. Mutta mihin sitä pitää ihmisen olla tyytyväinen? Siihenkö, että Rovaniemen ilmatorjuntapatteristo ei kännipäissään pudottele matkustajakoneita vai siihen, että maakunnan tuntumaan ei tyhjästä ilmesty terroristien perustamaa kalifaattia?

Lapin julkisuuskuvalle on tässä uusi tavoite. Tylsä elämä, hyvä elämä.

Markku Heikkilä

SÁMEGILLII

Dán spálttas čállet olbmot, geat beroštit
sámedutkamušas, sámegielas ja sámekultuvrras.

Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta,
-kielestä ja -kulttuurista kiinnostuneet henkilöt.

SÁMIIDE MIHTILMAS DUTKAN

Lappi allaoahpahagas lea OKM čujuhan riikkaviidosaš ovddasvástádus sámerievtti ja sápmelašvuhtii gullevaš servodatdieđalaš dutkamuš ektui. Sámedutkan lea fidnemin ain eanet oidnovaš saji Lappi universitehtas, go universitehtta lea čohkkemin oktii sámedutkama surggiid ja álggaha ođđa dutkan- ja oahpahušoppalašvuodaid.

Seammas dutkit smihttet, mii lea sámedutkamuš. Leago dat oahppoávnas, oahppooppalašvuhta, oaidninčuokkis vai sierra dieđassurggiid rájiid rasttildeaddji dutkansuorgi? Dasa lassin dutkit suokkardit, mat diehtoteorehtalaš ja metodologalaš dahkkit meroštallet sámedutkama. Leago doarvái ahte dutkan čuohcá sámiide, guoská sámiide dehalaš fáttáide, bálvala sámiid servodatlaš saji loktema dahje ahte dan dahkkit leat sápmelaščat?

Lea mávssolaš ahte sámiid jienat gullojit sidjiide guoskevaš diehtagis ja ahte dutkan lea sámiide mihtilmas dutkamuš. Diehtaga iešáddejumi smiehttama lassin lea áigi rahpat dialoga sámedutkama dahkkiid, ruhtadeddjiid, heiveheddjiid ja stáhtaboargariid gaskkas vai fidnešii áigái etihkalaš geavadiid.

Lydia Heikkilä
Dutkidoavttir, sámedutkamuš

SAAMELAISTEN NÄKÖISTÄ TUTKIMUSTA

Lapin yliopistolla on OKM:n osoittama valtakunnallinen vastuu saamelaisoikeuden ja saamelaisuuteen liittyvän yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen osalta. Saamentutkimus on saamassa entistä näkyvämmän aseman Lapin yliopistossa, kun yliopisto kokoaa yhteen saamentutkimuksen säikeitään sekä käynnistää uusia tutkimus- ja opetuskokonaisuuksia.

Samalla tutkijat pohtivat, mitä on saamentutkimus. Onko se oppiaine, opintokokonaisuus, näkökulma vai eri tieteenalojen rajat ylittävä tutkimussuunta? Lisäksi tutkijoita mietityttää, mitkä tietoteoreettiset ja menetelmälliset tekijät määrittävät saamentutkimusta. Riittääkö, että tutkimus kohdistuu saamelaisiin, koskee saamelaisille tärkeitä aiheita, palvelee saamelaisten yhteiskunnallisen aseman kohentamista tai että sen tekijät ovat saamelaisia?

On tärkeää, että saamelaisten äänet kuuluvat heitä koskevassa tie-teessä ja että tutkimus on heidän näköistään. Tieteen itseymmärryksen pohdinnan ohella on aika avata vuoropuhelu saamentutkimuksen tekijöiden, rahoittajien, soveltajien ja kansalaisten kesken eettisten käytäntöjen luomiseksi.

Lydia Heikkilä
Tutkijatohtori, saamentutkimus

TIMOTHY ASHPLANT

Sodan muistaja

Jugoslavian sodat 1990-luvulla ja kriisi Ukrainassa ovat kuin kaikuja viime vuosisadan ensimmäiseltä puoliskolta, maailmansotien pimeydestä. Valtionpäämiehet puhuvat voimasta, heikkoudesta, kansallisesta ylpeydestä ja alueiden luovuttamisesta. Kaikkea tätä nähtiin sata vuotta sitten, ennen ensimmäistä maailmansotaa, sanoo lontoolaisen King's Collegen tutkija, historioitsija Timothy Ashplant.

– Neuvostoliiton romahtaminen päätti niin sanotun lyhyen 1900-luvun, joka alkoi 1940-luvusta ja päättyi vuonna 1989. Sen jälkeiset tapahtumat, erityisesti Jugoslavian sota, tavallaan toivat takaisin vuoden 1914 tilanteen. Jugoslavia ja nyt Venäjän ja Ukrainan kriisi ovat palauttaneet mieleen suursodan mahdollisuuden Euroopassa, Ashplant kuvailee.

Sanotaan, että jos emme ota oppia historiasta, olemme sen vankeja. Timothy Ashplantin mukaan oppia on kyllä otettu. Tästä ei ole kuitenkaan apua, jos vallanpitäjät viis veisaavat tutkijoiden sanomasta.

– Ymmärrämme ihmisen kyvystä julmuuteen paljon enemmän kuin 1900-luvun alussa, kiitos tutkijoiden, psykologien, psykiatrien ja muiden ammattilaisten tekemän työn. Lopulta kysymys on kuitenkin siitä, miten valtaapitävät soveltavat tätä ymmärrystä. Sen suhteen en ole niin optimistinen, historioitsija sanoo.

Erityisesti ensimmäistä maailmansotaa tutkinut Timothy Ashplant sanoo, että sotien jälkeinen henkinen demobilisaatio, siis sotatilan purku, on ratkaisevan tärkeää uusien konfliktien ehkäisyn kannalta.

– On kahdenlaisia prosesseja: ylätasen valtiollisia kertomuksia ja alhaalta tulevia ruohonjuuritason ideoita. Nämä muodostavat yhteisen surun tilan, joka voidaan jakaa tarvitsematta jatkuvasti kiistellä siitä, mikä sodan merkitys oli ja kuka oli oikeassa.

– Demobilisaatiossa onnistuttiin ensimmäisen maailmansodan jälkeen Ranskassa ja Britanniassa, mutta ei Saksassa. Siellä ei syntynyt yhteistä surun kertomusta vaan jaettu katkeruus. Osasyynä oli se tapa, jolla tappiosta puhuttiin. Ensimmäisen maailmansodan tappio ei ollut monen saksalaisen mielestä tappio lainkaan. Demobilisaation kertomuksen puute oli osasyynä Hitlerin valtaannousulle.

Vaikka Ashplant suhtautuu vallanpitäjiin skeptisesti, hän ei ole kadottanut uskoaan ihmiseen.

– Kuten Lapin sodan jälkeinen kehitys Suomessa osoittaa, ihmisellä on valtava kapasiteetti traumojen korjaamiseen ja jälleenrakentamiseen. Se antaa toivoa. Ydinkysymys on tietysti se, miten moiseen jälleenrakentamiseen ei olisi koskaan tarvetta, siis miten ihmisen taipumusta vihollisuuksiin voitaisiin vähentää.

Tapio Nykänen

ations are: When national, traditional and modern practices did reconstruction, values and everyday lives of the culture and reconstruction ethos the reconstruction of art and

Välittääkö välittävästä tutkimuksesta?

Välittävällä tutkimuksella tarkoitetaan hyvinvointia edistävää tutkimusta. Se luottaa inhimillisiin vahvuuksiin, ja sitä kuvastaa yhdessä tekemisen ilo ja mahdollisuus. Se näkyy esimerkiksi tutkijoiden, ohjaajien, opiskelijoiden ja muiden asiantuntijoiden välisessä yhteistyössä, avoimuudessa ja kunnioittavassa keskustelussa.

Lapin yliopistolla järjestetään lokakuussa Voimaa välittävästä tutkimuksesta -konferenssi, jonka tavoitteena on koota yhteen välittävästä tutkimuksesta kiinnostuneet kasvatustieteilijät. Lisäksi konferenssi virittää yhteistä keskustelua ja vahvistaa välittävän tutkimuksen mahdollisuuksia kasvatustieteissä ja opetuskäytännöissä.

– Konferenssin tarkoitus on osoittaa yhdessä tutkimisen ja välittämisen voima: kollegoilta ja ohjaajilta kannattaa aina pyytää apua, tukea ja neuvoja, Kaarina Määttä ja Satu Uusiautti toteavat.

Konferenssin järjestäjinä toimivat professori Kaarina Määttä ja dosentti Satu Uusiautti toteavat myös, että välittävä tutkimus ulottuu tutkimusidean hahmottelusta aina tutkimustulosten julkaisemiseen asti. Laadukasta tieteen-työtä ja tutkimusta voidaan edistää välittävällä, rakentavalla tieteellisellä keskustelulla, jota tiedejulkaiseminen virittää.

– Välittävä tutkimus on laadukasta, tutkimushenkilöitä kunnioittavaa ja tieteellisen kritiikin kestävä. Opetuksen tutkimisessa voidaan esimerkiksi tarkastella oppilaan, lapsen, asemaa tutkimuksessa ja tehtyjä tutkimuksellisia valintoja, Määttä ja Uusiautti kertovat.

Kyseessä on Määtän ja Uusiauttin mukaan pikemminkin asenne ja lähestymistapa, joka on siirrettävissä tutkimuskenteen kaikille osaluille.

Johan-Eerik Kukko

LUOVAT

LAURA KOTAMÄKI

Pohjoiset luonnonrikkauudet värittävät Mainas-messuosaston kuoseja.

Arktisia tarinoita Habitaressa

Sisustus- ja tekstiilimuotoilun opiskelijat osallistuivat huonekalu-, sisustus- ja designtapahtuma Habitareen Helsingissä 10.–14. syyskuuta ja esittelivät arktista muotoiluosaamista omalla Mainas-messuosastollaan. Mainas-nimi juontaa juurensa vanhaan lapin murteeseen ja tarkoittaa tarinaa. Messuosaston kuoseja värittävät pohjoisen luonnonrikkauudet. Työryhmän tavoitteena oli luoda osasto, joka kertoisi kävijöille tarinoita arktisuudesta.

Messuosallistumisen valmistelu alkoi tammikuussa, eikä keväällä säästely työtunteja osaston ja kuosien suunnittelussa. Koepystytyksessä elokuun lopussa koettiin hieno hetki, kun messuosasto viimein nähtiin ensimmäistä kertaa fyysisenä kokonaisuutena. Messuosaston pakkaamisen jälkeen työryhmän 18 opiskelijaa jäivät vielä pari viikoksi jännittämään projektin huipennusta, itse messumatkaa. Habita-messut ovat Suomen suurin sisustusalan tapahtuma ja tulevaa työelämää ajatellen hieno tilaisuus luoda kontakteja.

Emma Napari

Sisustus- ja tekstiilimuotoilun opiskelija

Miten kävi? Messukuulumisia ja projektin vaiheita:

mainas2014.blogspot.fi

/mainas2014

/mainas2014

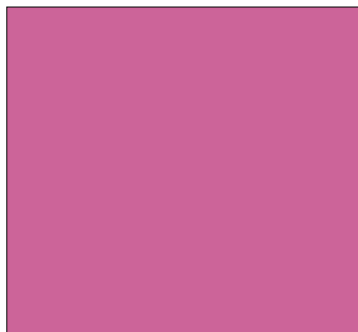
PINKKI JÄÄMERI

Siinä se nökötti, hyllyn päällä. Tunnistin Afrikan massiiviset muodot ja piskuisen Euroopan. Mutta jotakin omituista siinä oli. Suomi oli nätin vaaleanpunainen, Madagaskar reilusti pinkki.

Kirpputoreissa on usein parasta se, mitä ei odota löytävänsä. Kuten pinkki karttapallo. Hetken pyörittelin sitä huvittuneena kädessäni, mutta kovin oli rimpula. Ja vielä kalliskin. Sinne se jäi, hyllyn päälle, ostajaansa odottamaan.

Googlaamalla löysin pinkkejä karttapalloja muun muassa Kärkkäisten verkkokaupasta, karvan alle kolmekymppiä. "Pinkki pallo tyttöjen makuun!" Oiva idea ja näköjään loppuunmyyty. Olinkin jo kyllästynyt näihin maapallon sinisen, vihreän, ruskean ja harmaan eri sävyihin. Tosin valtameret olivat tyttöjen pallosakin vielä siniset. Vaadimme pinkkiä Jäämerta!

Marjo Laukkanen

Pohjoisen uusi väri?

PEKKA MUSTONEN

ROSA LIKSOM

Ilonen ja virkistävä halpalentomatka

Mie olin työmatkala Roomassa kesäkuun alussa. Mulla oli yks vapaapäivä ja soitin aamusta vanhale kaveille Milahnoon. Se sano, että ota halpalento ja tule käyhmään täällä. Mie siinä laavasini eepuukersia ja löysin Raynairilta viienkymmenen euron eestakasen lennon. Otin taksin ja olin kymmeneltä aamula lentokentällä. Hilkkuttelin lähtöportile. Valotaulula seiso, että lähtö myöhästyy. Kävin juomassa paarissa plöröt, ostamassa kioskilta vesipullon ja lopun loppoajan luin älypuhelimesta Novaja Kaseettaa. Mie takaisin portile, nyh taulussa luki, että mennee vielä jonku aikaa enneko kone on valmis. Mie pirhautin kaverille, että molen pikkasen myöhässä, mutta tulen kuitesti. Siinä mie lueskelin kirjaa neljä tiimaa ennenko ilmotethiin, että kone on vaihettu pienemphään ja siksi vain osa lipun ostahneista mahtuu följhyyn. Alko kauheha hässäkkä ja tietekki tappelu siitä kuka pääsee konheeseen ja kuka jääpi ulkopuolele. Hakkasit toisiansa kuka laukula, kuka isola muovisella kolapulola, kuka nyrkilä. Mie hiivin rytäkän ohi ja pääsin luiskahtamaan putkeen, joka johti alas kentälä ottahvaan linjuhriin. Sielä molima ko halot pinossa. Oli tuomoset viitisenkymmentä lämpöastetta ja ihmiset hikkoilut niin, että joka ainukaisesta kalsista valusi vesi solkehnaan. Pääsimä liikheele ja linjavaunu ajo reilut puoli tiimaa ennenko olima pienen lentokonheen eessä. Bussin ovet ei auehneet. Happi alko loppuhmaan. Ihmiset kiljuut potkit auton ovia auki, jo särky sivu ikkuna ja siitä ihmiset tukit itteensä ulos, jo hajosi ovi ja ihmiset pullistuit ulos. Kaikki huusit kurkku ojossa ja ryntäsit konheen rapsusia ylös. Mie pysyttelin sivumalla ja luiskahtin ilosesti viimisenä konheeseen. Kaikki istumapaikat olit jo varattu ja meitä jäi viis seisomapaikale. Ylös nousu meni hyvin, mutta lasku oli niin jyrkkä, että kaauima kaikki käytävälle toistemma päälle. Selvisimmä pelkilä mustelmilla. Lentokentälä äkkäsin, että emme olheet Milanossa vaan jonku pikkukaupunkin laijala. Että kentältä pittää ottaa taksi rautatieasemalle ja sieltä juna Milahnoon. Taksitolpala oli kahensaan raivoavan lentomatkustajan jono. Kolmea tiimaa myöhemin olin oottamassa Milahnoon menevää junnaa. Eelinen juna oli mennu justhiinsa ja seuraava tuli kuuen tunnin päästä. Siinä oli sitte aikaa ootela. Juna tuli ja pääsin muitten matkassa Milanon rautatieasemalle. Ja taas taksijonhoon, joka oli mahottoman pitkä ja mutkanen. Siinä mateli repeat neljä tuntia ennenko oli minun vuoro. Kello viisasi puoli viittä aamuyötä ko olin perillä kaverin tykönä. Porisimma kauhean väsyhneinä pari tuntia ja sitte minun oliki lähettävä takaisin kentäle, että kerkiän palluulennole ajoissa.

kiehinen

Päätoimittaja veistellee peräpohjojan murthela sytykkeitä akateemisele keskustelule.

Suomesa on yli viiskymmentä museota, joisa muutamisa on framila myös meri- ja järvikalastusta. Kemijokivarresa on piisale asti yhistyspohojasia kotiseutumuseoita, joitten pihapolut nurmettuvat, ko työntekijät ikkääntyvät ja uusia kulttuuriperinnöstä kiinnostunheita nuoria ei kylien raiteila liiemmäti käppäile. On selevää, että tulevaisuuesa näitten museoitten ovia on vaikia pittää kesäsinkhän auki, ko katto vuotaa ja tilat ränsistyvät.

Jokivarren kotiseutumuseot ovat ylhensä talonpoikasmuseoita, mutta on niissä myös Kemijokivarren lohiesineistöä. Lisäksi kalaväliheittä ja valokuvia löytyy isänniltä ja emänniltä pitkin jokivartta. Kokonaiskäsitystä selekosten kalavärkipöhkeiköstä ja sen kurimuksesta ei ole kuiten kelhän.

Nyt oiski hinnan väärsti höllätä tätä nokka solo-musa -ajattelua ja kattottava lohimuseoasiasa vähän laajemmasta vinkkelistä. Viimesthän nyt pitäas tehdä Kemijokivarren lohivärkkien museo- ja yksityiskokoelmien kartotus ja koota tievot yhthen lohitynnyrhin. Sen jälähkin voitas juntata Kemijoen lohienkalastukshen erikoistunu museo Rovaniemele Arktikumin kainalhon. Pytinki voitas panna pysthyn EU-rahala ja sen ovien aukioloa ympäri vuojen voias kattoo päältä osalthan myös Kemijokiosakeyhtiö.

Myös Lapin Mettämuseo pitäas siirtää hornettina mettästä Arktikumin viehren, jotta seki saatas ympärivuotiseksi ja turisteile nappaskenkä-ettäisyyele hotelleista. Uskon, että jokivarren keulanaisten ja -miesten voimat yhistämälä Rovaniemele saatas uus virkiä museo, joka nostas aluhhen kulttuuria vuohlasti framile sekä paikallisile asukhaile että turisteile.

Luvan jälähkin Lapin yliopiston kulttuurihistoriala ja miksei myös matkailula voias olla hyvinki hööli rooli kalastusesihneitten ja valokuvien ettimisesä. Paskeripäät voias kehittelä nettilohinäyttelyä tai kokohnan uuvan lappilaisen sapluunan nettimuseole. Näillä kommervenkeilä yliopiston juuret junntautuivivat entistä syvemmäle oman maakuntansa multahan ja Kemijoen lohi hyppäis vielä kerran komiasti elämän virrassa.

Olli Tiuraniemi

ARVIOT

kirja

PAULA KASSINEN

MURTEITA TULEE VAALIA

**Hoon päältä –
Rovaniemen murrekirja**

Lapin yliopistokustannus, 2014

MURRE täydentää ja rikastuttaa kieltä. Murteita onkin ryhdytty vaalimaan yhä enemmän erilaisissa harrastuspiireissä, kirjallisuudessa, pakinoissa ja mainonnassa. Martti Annebergin toimittama *Hoon päältä – Rovaniemen murrekirja* osallistuu murteiden vaalintatyöhön Rovaniemen murteen osalta.

Hoon päältä puhuminen on Rovaniemen ja koko Peräpohjojan murteiden erityinen tunnusmerkki, joka on aikaa myöten kadonnut muista suomen kielen murteista. Rovaniemen murteen ominaispiirteiden kuvailun lisäksi kirja sisältää murrekatalogin, jossa on 4 021 sanaa ja 201 murreosanontaa.

Kirjaan on koottu myös metsä- ja uittotöiden ammattisanastoa sekä luontosanastoa. Sen sivuilta selviää, mitä tarkoittavat esimerkiksi kiekerö, hurrikas ja vesisusi, sekä se, millainen sää on tulossa, kun *hiiret on kaatanhet heinä kumhon*.

levy

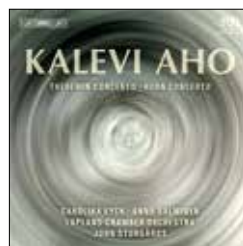
SUSANNA PARIKKA

LAPIN EDUSTUSJOUKKUEEN
UUSI KÄYNTIKORTTI

Aho Kalevi :

**Theremin Concerto &
Horn Concerto**

BIS2036

LAPPI NOUSEE VAHVASTI ESILLE Lapin kamariorkesterin tuoreimmassa levytyksessä.

Käyrätorvikonsertossa solisti Annu Salminen toteuttaa hienosti säveltäjän ajatuksen käyrätorvesta rituaalisena sanansaattajana, joka kulkee läpi teoksen häviten vähitellen kaukaisuuteen. Vaikka levyllä ei voi nähdä esitykseen kuuluvaa solistin kulkemista tilassa, sen voi aistia. Vuoropuhelu orkesterin, eritoten monipuolisten puhallinten kanssa, toimii hyvin.

Theremin on erittäin vaativa sähköinen soitin, jota soitetaan ilman fyysisistä kosketusta. Thereminkonsertossa "Kahdeksan vuodenai-kaa" taituri Carolina Eyck jopa paikoitellen laulaa ja soittaa samanaikaisesti selviytyen urakastaan upeasti.

Lapin kamariorkesteri John Storgårdsin luotsaamana toteuttaa osuutensa mallikkaasti.

Hankkeiden psykologiaa

IRMA VARRIO

Hanketta käytetään usein taloushallinnollisena käsitteenä rakenteellisen kehittämisen ja profiloivan kumppanuuden tapaan. Tutkija-opettajan henkilökohtaisessa kokemuspöirissä hanke on toiminnallinen kokonaisuus, jonka alku on heränneessä mielenkiinnossa itsensä ulkopuoliseen maailmaan, sen jäsentämisessä kysymyksiksi, systemaattisessa ajattelevassa työskentelyssä ja sen läpinäkyvässä jäsentämisessä vastauksiksi. Hanke ei tutkija-opettajan kokemuspöirissä edellytä rahoitusta eikä hallinnointia. Tarkasti ilmaistuna hanke ei edellytä täydentävää rahoitusta, koska kaikki työ on kyllä rahoitettua, kun sitä tekee palkan edestä.

Tämä on hankkeiden psykologiaa pelkistetyimmillään. Myös pysyvissä työsuhteissa valtionavun turvin yliopistoon palkatut tutkija-opettajat ovat iän kaiken tehneet työtään hankkeina. Elleivät olisi, olisivat koulutusohjelmat jääneet syntymättä ja kirjat kirjoittamatta ja Lapin yliopistokin olisi jäänyt perustamisen asteelle. Hanketta on ajateltava muutoinkin kuin uuden ajan yliopiston taloushallinnollisena käsitteenä.

Vaikka hanke itsessään ei edellytä täydentävää rahoitusta, tarvitsee yliopiston tärkein tehtävä – uusien tutkija-opettajasukupolvien kasvattaminen – uusia rahoitettuja hankkeita. Työn ymmärtäminen toiminnaksi toisia varten ei tule kaikkialla yhteiskunnassa niin kirkkaasti esille kuin yliopistossa. Hakemuksin rahoitettujen hankkeiden päätehtävä on saada uusia ihmisiä sen työn piiriin, jota yliopistossa tehdään toisia varten. On irrationaalista, jos yhdestä lähteestä saatava euro priorisoidaan toisesta lähteestä saatavan euron edelle. Yhtä irrationaalista on, jos yliopistolle haetaan ja myönnetään rahoitusta, jota ei saa käyttää uusien tutkija-opettajien työhön tai jos uuden tutkijasukupolven kasvatusvuorossa olevat tutkija-opettajat laitetaan hankkimaan oma palkkarahansa hakemuksin. Ei tarvita kummoista psykologista silmää ymmärtämään, miten vastuuvuorossa olevan sukupolven laittaminen tuohon asemaan lisääisi oman edun ajamista ja söisi vastuuntuntoa uudesta sukupolvesta.

Yliopistojohtajien strateginen tehtävä on huolehtia siitä, että kasvatusvastuussa olevia tutkija-opettajia on se määrä, jonka palkanmaksuun valtionapu laskennallisesti riittää. Johtajien operatiivinen tehtävä on innostaa kasvatusvastuussa olevia hakemaan täydentävää rahoitusta hankkeilleen ja tekemään itse työtä myös niissä. Suomeksi sanottuna täydentävän rahoituksen hankkeet voivat toteuttaa kolmea hyvää: tutkija-opettajien kasvatusvastuuta, kasvatusvastuussa olevien työnsä asettamia tavoitteita ja valtionavusta säästävän siivun sijoittamista uuteen toimintaan. Yliopistojohtajan työlle logiikka on yksinkertainen. Kasvatusvastuussa olevilta tutkija-opettajilta se edellyttää oman työmäärän tunnistamista ja työn hyvää suunnittelua sekä sen hyväksymistä, että työtehtävät muodostavat kokonaisuuden, vaikka palkkaueuot voivat tulla eri lähteistä. Täydentävän rahoituksen hankkeen tarkoitus ei ole tuoda lisätyötä eikä palkanlisää.

Täydentävän rahoituksen hankkeista kuulee monia tarinoita: tutkijaa on kielletty nimittämästä työtään tutkimukseksi, rahoittaja on halunnut saada käyttöönsä tutkimustulokset ennen niiden valmistumista, rekrytoitua tutkijaa onkin kiinnostanut vain palkka. Sellaista yliopistotyö on: riskejä on runsaasti, samoin työtä, josta ei jälkiä jää. Ja sitten siivilöityy esiin niitä hippuja, joiden kultaamat polut kannattelevat kokonaisia yliopistoja, vaikka yksittäiset työntekijät poistuvat vuorollaan näyttämöltä.

MONEN KASTIN HANKKEET

Rahaa pitäisi saada, mutta kaikki raha ei ole yhtä haluttua. Miksi?

Ensin puhuttiin projekteista, sitten hankkeista. Kumpikaan sana ei oikein kuulosta hyvältä. Pait- si ehkä sen kaltaisissa lauseissa kuin ”Saimme juuri Suomen Akatemian tutkimushankkeen”.

– Sanoilla on perinteisesti ollut yliopistolla huono kai- ku, myöntää Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola.

Hankkeista tulee mieleen väliaikaisuus, irrallisuus, by- rokratia ja pätkätyöt. Sellaiset työt, jotka eivät yleensä liity opetukseen eivätkä aina edes tutkimukseen. Irrallisuuden tunnetta on lisännyt sekin, että hankkeista ovat huoleh- tineet niihin varta vasten valitut työntekijät. Suunta on kuitenkin muuttumassa.

– Kun yliopiston talous väistämättä kiristyy, jokaisen työntekijän tulisi tehdä osa työajastaan hankkeille. Kir- jasimme juuri yliopiston hallituksen kanssa tavoitteeksi, että noin 80 prosenttia yliopiston vakinaisen henkilökun- nan työajasta tehtäisiin opetus- ja kulttuuriministeriölle ja 20 prosenttia täydentävän rahoituksen asiakkaille, kuten Tekesille tai EU:lle. Jo aiemmin on asetettu tavoitteeksi, että yliopiston täydentävä rahoitus olisi 40 prosenttia ko- konaisrahoituksesta. Määräaikaisillekin työsuhteille on siis tarvetta.

Ylä-Kotolan mielestä hankkeita kannattaisi ajatella juuri

asiakkuuksien kautta ja mahdollisuutena rahoittaa yliopis- ton toimintaa. Tämä olisi tärkeää varsinkin nykyisessä ti- lanteessa, jossa myös opetus- ja kulttuuriministeriön rahoit- tus on sidottu tuloksiin eikä ”ilmaista” rahaa ole tiedossa. Halusimmepä tai emme, elämme projektien maailmassa.

Akateemisen pyramidin huipulla

Ylä-Kotola näkee yliopistojen hankkeistumisen historiassa kolme ratkaisevaa vaihetta. Nykyisen kaltainen hanketoi- minta käynnistyi 1980-luvulla yritysten kanssa tehtävä- nä yhteistyönä muun muassa lääketieteessä ja teknillisillä aloilla. Se lisääntyi, kun opetusministeriö alkoi myöntää yliopistoille perusrahoituksen ohella korvamerkittyä ra- haa. Kolmas merkittävä muutos oli Suomen liittyminen EU:hun, mikä lisäsi hankkeiden – ja hankebyrokratian – määrää merkittävästi varsinkin Pohjois- ja Itä-Suomessa eli alueilla, jotka kuuluvat unionin aluekehityksen piiriin.

– Meillä on ollut eniten EU:n aluehankerahoitusta yli- opistoista suhteutettuna kokoomme varsinkin 2000-luvun taitteessa, Ylä-Kotola kertoo.

Sitä halutuinta rahaa eli Suomen Akatemian rahoitusta Lapin yliopistolla on suhteessa vähän. Akatemian rahoit- tuksesta Lappiin tulee vain noin 0,5 prosenttia, vaikka

yliopistomme osuus koko yliopistokentästä on noin 3 prosenttia, jos mittarina pidetään opiskelijamäärää ja budjettia. Vastaava tilanne on Tekesin kanssa.

– Näillä indikaattoreilla emme ole kovin tiedeperustainen yliopisto.

Miksi Suomen Akatemian raha on sitten niin haluttua? Yliopisto haluaa Akatemian rahaa, koska se vaikuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitukseen. Tutkija puolestaan haluaa sitä, koska Akatemian hankkeissa saa keskittyä puhtaasti tutkimukseen. Rahoituksen saaminen on kuin pääsylippu akateemisen pyramidin huipulle.

Myös Tekesin rahoitus on yliopistolle kannattavaa, mutta tutkijalle usein hieman ristiriitaisempaa. Edellyttäähän Tekes yhteistyötä yritysten kanssa. Ylä-Kotola näkee Tekesin suurena mahdollisuutena Lapin yliopistolle, sillä yritys yhteistyö sopii hyvin monille yliopiston aloille, kuten matkailuun, mediaan ja teolliseen muotoiluun.

– Ongelmana on se, että Lapissa on vähän yritysrahoittajia. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä ei juuri ole varaa sijoittaa hankkeisiin. Yritysrahoituksen saaminen edellyttääkin valtakunnallisia ja kansainvälisiä kontakteja.

Ylä-Kotolan mukaan hankerahoituksessa on menty yliopistojen kannalta tarkoituksenmukaisempaan suuntaan.

RAHOITUSTA VAILLA?

Lapin yliopisto on perustanut keskushallintoon tukitiimin avustamaan tutkijoita, kun he valmistelevat kansainvälisiä hankkeita ja hakevat tutkimusrahoitusta. Tiimiin kuuluvat tutkimuspalvelupäällikkö Satu Pesola sekä asiantuntijat Harri Malinen, Petra Falin ja Saara Koikkalainen.

”Lapin yliopiston tutkijoilla ja professoreilla on laaja-alaista osaamista esimerkiksi pohjoiseen ja arktiseen tutkimukseen liittyen ja yliopiston pohjoinen sijainti tekee siitä kiinnostavan hankepartnerin”, tukitiimi linjaa.

Tukitiimi auttaa tutkijoita muun muassa sopivan rahoitusinstrumentin valinnassa, yhteistyökumppanien etsinnässä ja hakuvaatimusten selvittämisessä sekä laatii kustannusarvioita hakemuksia varten. Siihen kannattaa olla yhteydessä jo hakuprosessin alkuvaiheissa, jolloin tuki voidaan räätälöidä tarpeiden mukaan. Tiimi auttaa erityisesti Horisontti 2020 -ohjelmaan ja Suomen Akatemiaan liittyvissä kysymyksissä.

Enää ei ajatella, että tutkimusta ei saisi tehdä aluehanke-rahalla. Esimerkiksi EU tukee aluekehityksen ja huippu-tutkimuksen yhdistämistä. Horisontti 2020 on sen suurin tutkimus- ja innovaatio-ohjelma, jossa on jaossa 80 miljardia euroa.

Toistaiseksi Lapin yliopistolla täydentävän rahoituksen määrä on pienempi kuin yliopistoilla keskimäärin: jäämme noin 25–27 prosenttiin.

– Olemme niin pieni toimija, että meidän pitää verkotua tehokkaasti muiden yliopistojen kanssa.

Pakko sietää pettymyksiä

Jos kymmenen hankehakemusta jää ilman rahoitusta, jaksako enää kirjoittaa yhdeittätoista? Ylä-Kotolan mukaan yliopistotyön hankkeistuminen edellyttää työntekijältä pettymyksen sietokykyä ja mukautumista projektimaailman vaatimuksiin. Hankehakemuksen kirjoittaminen on vain yksi esimerkki tästä mukautumisesta, joka näkyy tutkimuksen pakottamisena tiettyyn muotoon. Usein hankkeissa myös haetaan jotakin uutta ja innovatiivista.

– Uusi luo uudenlaisia työtehtäviä ja uudenlaisen maailman, johon pitää sopeutua. Toisaalta tieteen sisälläkin on kriteereitä, jotka rajoittavat akateemista vapautta. Esi-

merkiksi referee-arvioinnin kaltaiset järjestelmät samankaltaistavat tiedettä. Silti tieteellinen järjestelmä mahdollistaa aina myös radikaalit irtiotot.

Ylä-Kotola uskoo, että hankkeet soveltuvat hyvin myös opetuksen ja tutkimuksen välisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Hyvänä esimerkkinä hän mainitsee kuvataidekasvatuksen, jossa erilaiset ympäristötaideprojektit ovat olennainen osa opetusta.

Opiskelijoiden mukaan ottamisella voi olla yllättäviäkin seurauksia. Kun Ylä-Kotola oli mediatieteen professorina, hän veti projektia, johon palkkasi tutkimusapulaisiksi kaksi opiskelijaa. Tämä sai jotkut kyseenalaistamaan projektin tieteellisyyden. Eihän opiskelijoilla ollut edes kandin tutkintoa! Samat opiskelijat – Hanna Wirman ja Olli Leino – ovat nykyisin professoreina Hongkongissa.

Haihtuvat hankkeet

Hallintotieteen yliopisto-opettaja Ville Kivivirta on tuoreessa väitöskirjassaan tutkinut julkisella sektorilla työkentelevien kansainvälistä projektityötä.

– Kansainvälinen projektikomennus koetaan usein omana saarekkeena, joka alkaa, loppuu ja katoaa.

Kivivirta huomasi tutkimuksessaan, että julkisen sekto-

rin kansainvälisissä projekteissa työnkuva muuttuu huomattavasti aiempaa itsenäisemmäksi. Kun hanke loppuu, voi edessä olla turhautuminen, jos opittuja taitoja ei pääsekään hyödyntämään.

Akateemisessa maailmassa tilanne on vähän erilainen, sillä täällä on totuttu itsenäisyyteen. Toisaalta meilläkään hankkeen toimintaa ei aina pystytä sen loppumisen jälkeen hyödyntämään eikä työntekijöiden pesteille löydy aina jatkoa.

Tutkimuksen hankkeistumiselle on tieteen sosiologiassa annettu oma nimi jo kaksikymmentä vuotta sitten. Mode 2 -mallissa monitieteiset tutkimustiimit työskentelevät yhdessä tietyn aikaa ratkaistakseen jonkun ongelman ja tuottaakseen tietoa, joka on sovellettavissa käytäntöön. Mode 1:llä puolestaan viitataan sellaiseen tiedon tuotantoon, jota motivoi tieteellisen tiedon tuottaminen itsessään.

– Tutkimusyhteisöissä keskustellaan siitä, onko suunta oikea, Kivivirta sanoo.

Aimo annos insinöörilogiikkaa

Kivivirran mukaan projekteja pidetään suosituimpana organisaatiotapana jälkimodernissa yhteiskunnassa. Projekteja on ollut pitkään, mutta nykymuodossa ne voidaan

ajoittaa kylmän sodan alkuun.

– Siitä projektimaailmaan on jäänyt tietty tekninen painolasti, ”insinöörilogiikka”.

Kivivirran mukaan projektiyhteiskunnan ongelmiin suhtautumisen voi kärjistää jakaa kahtia. Perinteisestä funktionaalisesta näkökulmasta katsoen ongelmat ovat teknisiä ja näin ollen teknisesti ratkaistavissa. Projekteja käytetään väärissä paikoissa, johdetaan tai sovelletaan huonosti.

Kriittisemmän näkökulman mukaan työelämän projektitoituminen on yksilön näkökulmasta jo lähtökohtaisesti ongelmallista. Se haastaa identiteetin jatkuvuuden eikä kaikissa tilanteissa mahdollista mielekästä elämää.

Miten yksilö sitten selviää projektiviidakossa?

– Voidaan ajatella, että projektihallinnan tarkoituksena on luoda organisaatiolle teknisrationaalinen julkisivu, joka osoittaa, että organisaatiolla on selvät tavoitteet ja kaikki hallinnassa. Jos hahmottaa, että kyse on juuri julkisivun rakentamisesta, se antaa tiedeyhteisössä liikkumatilaa omalta kannalta mielenkiintoisille hankkeille.

Yksilöiltä ja yhteisöiltä tämä edellyttää esimerkiksi sen sisäistämistä ja hyväksymistä, että hankkeen eri kohderyhmille ja toimijoille annetaan eri viestit.

Varmaa vain epävarmaa

Koulutus ei välttämättä ole valmistanut työntekijöitä nykyiseen tilanteeseen, eivätkä kaikki työyhteisöt ole ehtineet sisäistää sen mukanaan tuomia muutoksia.

– Projektien väliaikaisuus ja siitä syntyvä epävarmuus aiheuttaa monelle stressiä. Hyvinvointiyhteiskunnan ideaali perustuu kuitenkin pysyvyydelle ja vakaudelle. Tilapäisissä projekteissa etsitään perinteisesti ratkaisuja uniikkeihin ongelmiin. Kun yksi ongelma ratkaistaan, tilalle saattaa syntyä kaksi uutta.

Kivivirta muistuttaa, että epävarmuudesta kärsivät eivät ole yksin ongelmiansa kanssa. Esimiesten ja työyhteisön tehtävänä on tarjota tukea projektityön yhteisiin haasteisiin.

– Ne saattavat olla yksilöiden kannalta ikäviä juttuja, mutta niiden ei tarvitse kaataa maailmaa.

Tällä hetkellä tuntuu siltä, että työn järjestäminen projekteiksi on itsestäänselvyys myös tulevaisuudessa. Näin ei välttämättä ole.

– Millainen tilanne on vaikkapa kahdenkymmenen vuoden päästä? Ovatko projektit silloinkin päivän sana? Ne ovat kuitenkin vain yksi tapa järjestää töitä ja rahoitusta. ●

Kommentti

3,6 minuuttia työajastani

Parhaimmillaan työaikani on jakautunut saman vuoden aikana viidelle eri projektille. Silloin työajanseuranta – tuttavallisemmin Repoa – täyttäessä menee aikaa ja hermot. Myös matkalaskut ja raportointi ahdistavat, kun eri rahoittajilla on erilaiset ohjeistukset ja vaatimukset.

Tähän mennessä suosikki-inhokkini on päivä, jolloin kirjasin 3,6 minuuttia sairauslomastani yhdelle projektille. Projektin vetäjää nauratti, kun varoitin häntä hankkeelle tulevasta yllättävästä kulusta. Hän kysyi, voisinko tehdä heille töitä tuon saman ajan. Toki. Ensin käyttäisin minuutin miettien, mistä sanoista hankkeen kirjainlyhennys tulikaan. Toisena minuuttina voisin muistuttaa itseäni hankkeen tavoitteista. Loput 1,6 minuuttia olisivatkin jo tehokasta työaikaa.

Byrokratian vastapainona aloin miettiä, mitä hyvää olen eri projekteista saanut. Ykkösenä mieleeni tulivat työmatkat, joilla olen tutustunut niin lappilaisiin koululaisiin ja opettajiin kuin naapurimaiden kollegoihin. Olen päässyt tekemään etnografista tutkimusta, kirjoittamaan kirjaa, kehittämään multimediaa ja kokoamaan lehteä. Ilman hankkeita työnkuvani olisi paljon tylsempi. Miinuspuolena lienee tämä ikuinen pätkätyöläisyys – ja kylmä hiki, joka nousee otsalleni jo ennen kuin saan Repon auki.

Marjo Laukkanen

Kun sana joutui pannaan

Maistelin hetken suussani sanaa hanke. Tuli mieleen muistoja. Aloittelin toimittajanuraani 1980-luvun puolivälissä Rakennustuotanto-nimisessä lehdessä. Nyt jo kuopattu lehti käsitteli – no nimestä sen voi päätellä. Venäjä oli vielä Neuvostoliitto. Suomi oli Suomi, mutta ei vielä EU:n jäsen. Suomi ja Neuvostoliitto tekivät tiivistä taloudellista yhteistyötä. Kyse ei tosiaan ollut varsinaisesti kaupasta vaan taloudellisesta yhteistyöstä. Kauppasuhtetta kutsuttiin clearing-kaupaksi. Se loppui vuonna 1991.

Suomen ja Neuvostoliiton välisen taloudellisen yhteistyön merkittäviä hedelmiä olivat suuret rakennusprojektit. Suomen rakennusvienti Neuvostoliittoon käynnistyi jo 1950–1960-luvuilla sotakorvauksina toimitetuista vesivoimalaprojekteista. Kyse oli yhtä paljon politiikasta kuin taloudesta. Siksi tarvittiin seremonioita. Muurattiin peruskiviä. Juhlittiin harjannostajaisia. Vihittiin valmiita rakennuksia.

Rakennustuotannon toimittajana olin usein mukana näissä tilaisuuksissa. Näin, kun pääministeri Kalevi Sorsa muurasi Johanneksen sellutehtaan peruskiven. Olin eduskunnan puhemiehen Matti Ahteen mukana vihkimässä Kommunaarin kenkätehdasta Tallinnassa. Tilaisuuksilla oli korkea poliittinen profiili. Molemmista maista juhlaallisuuksiin osallistui ministereitä ja joukko muita isokenkäisiä. Jo matka työmaalle oli juhla. Miliisi ohjasi venäläisten Ladat ojan pientareille, kun mustien autojen letkat kiisivät kohti rakennusprojektien juhlaallisuuksia.

Nuorelle toimittajalle tilaisuudet olivat mielenkiintoisia mutta ammatillisesti vaikeita. Lehtijutut tehtiin puheista. Molempien maiden ministerit kehuivat vuolaasti maidemme välistä ystävyyttä ja vanhoivat yhteistyön jatkuvan

maailman loppuun asti. 1980-luvun Suomessa ei tullut kuuloonkaan kertoa sitä, että keisarilta puuttuivat vaatteen. Koitti päivä, jolloin toimituksessa olimme mielestämme painaneet lehteen riittävästi näitä yhteistyöliturgioita. Juttuja tehtiin edelleen, mutta turhan vuolaasti viljelty ja sisällyksetön yhteistyö-sana joutui pannaan. Kielto koski ensin otsikoita, myöhemmin myös tekstiä.

Muutama vuosi töissä lappilaisessa mediassa teki tehtävänsä. Sana hanke alkoi maistua yhteistyöltä. Se alkoi maistua liturgialta, jossa tärkeintä on itse hanke. Joltain, mikä elää omaa EU-elämäänsä ilman kosketusta reaali-maailmaan. Olen tietysti väärässä. Hanke on vain sana. Tärkeintä on sisältö sen takana. Hanke-sanasta ehti kuitenkin tulla portinvartija, joka tukki mielenkiinnon matkan kohti sen takana olevaa todellisuutta.

Tiedän, että hankeajattelu liittyy EU:n aluepolitiikkaan. Se taas on osa EU:n koheesiopolitiikkaa ja strategiaa. Tavoite on hyvä. EU edistää ja tukee jäsenvaltioiden ja alueiden sopusointuista kokonaiskehitystä. Komissio sopii jäsenmaiden kanssa koheesiopolitiikan periaatteet ja ohjelman. Jäsenvaltiot ja niiden alueet panevat ohjelmat täytäntöön. Hanke on se työkalu, jolla tämä tehdään. Se tarkoittaa satojentuhansien hankkeiden valintaa, valvontaa ja arviointia. Kunkin maan tai alueen hallintoviranomaiset organisoivat työn. Niitä nyt vain kutsutaan hankkeiksi.

Mitä niillä on Lapissa saatu aikaan? Rahat on käytetty varmasti pääosin viisaasti ja niiden käyttö on raportoitu EU:lle sääntillisesti. Mutta hankkeiden tuloksista ja vaikuttavuudesta tiedän valitettavan vähän. Laitan sen oman hanke-sanaa kohtaan tuntemani aversion piikkiin. Suokaa se anteeksi: yhteistyö-rokote taisi antaa elinikäisen suojan tietynmakuisia sanoja kohtaan.

HANKE- IHMINEN

henkeen ja vereen

Yliopistolla voi bongata
salaperäisiä hankeihmisiä.
Keitä he ovat ja mitä he tekevät?

KAMIL JAGODZINSKI

Projektipäällikkö Arktinen keskus

Unelmat toteutuvat

Projekteissa ei ole yhtä tyypillistä työpäivää. Mitkään päivät eivät ole samanlaisia. Tosin jokainen päivä alkaa ja loppuu... sähköpostiviestillä. Tähän työhön kuuluu paljon sähköpostiviestejä ja paljon kahvia.

Olen saanut osallistua hyvin erilaisiin projekteihin, joiden aiheet ovat vaihdelleet Barentsin alueen tutkimus- ja opetushankkeista hammashoitomateriaalien biohyteensopivuuteen, viinitarhojen yhteistyöhön Balkanilla ja projektihallinnan koulutukseen Kazakstanissa. Uusimpana aiheena on EU:n arktinen informaatiokeskus.

On vaikea sanoa, kuinka monessa projektihakemuksessa olen ollut mukana, koska osallistumisen taso on

vaihdellut. Varovaisesti arvioiden hakemuksia on ollut kuluneen kahdeksan vuoden aikana yli sata. Osa hakemuksista on menestynyt, osa ei.

Mistä sitten erityisesti pidän projekteissa? Ihmisistä. He ovat tässä työssä parasta. Saan työskennellä päivittäin joidenkin maailman fiksuimpien ja ihmeellisimpien ihmisten kanssa. Uskon, että jokainen hyvä projekti on interventio, joka haastaa asioiden nykytilan. Juuri se sai minut lähtemään tälle alalle: mahdollisuus muuttaa asioita, tehdä unelmista totta ja näin auttaa toisia. Haluan nähdä työni niin, että olen tekemässä maailmasta pikuisen parempaa paikkaa.

Työni on täynnä deadlineja, aikaeroja ja monia yhteis-

Kamil Jagodzinski venyy työssään moneksi.

työkumppaneita ympäri Arktista. Se tarkoittaa usein 14 tunnin työpäiviä, työskentelyä viikonloppuisin ja iltaisin, joskus jopa yöllä tai lomalla. Kollegani sanovat, että teen liikaa töitä, mutta minulle unelmien saavuttamisella on hintansa. Se edellyttää kovaa työtä.

Ensi vuonna osallistun kokeeseen saadakseni yhden projektihallinnan tärkeimmistä todistuksista, Project Management Professional (PMP) -arvon, jonka myöntää Project Management Institute. Oman merkityksensä projektipäällikkönä ymmärtää vasta, kun tajuaa, kuinka paljon merkitystä projektihallinnalla on Arktisen keskuksen kaltaiselle tutkimusinstituutille. Se tuo lisäarvoa paitsi tutkimushankkeiden rahoitukselle myös laadulle.

Tämän opin työssäni joka päivä.

Nyt kun projekteista on tulossa yliopistoille rutiinia, on todella ratkaisevaa kehittää projektihallinnan organisaatio-kulttuuria. Tehokkaimmat organisaatiot ymmärtävät projekti- ja portfoliohallinnan tarpeen sekä antavat projektihallinnon osastoilleen tarvittavan hallinnallisen aseman, tukea ja välineitä. Asiantuntevat projektisuunnittelijat ja -päälliköt auttavat tutkijoita ja opettajia päivittäin. He ovat investointi, joka maksaa itsensä takaisin ja tukevat pitkällä aikavälillä minkä tahansa instituutin kokonaistulosta.

Tuomas Honka on ollut mukana monenlaisissa projekteissa.

TUOMAS HONKA

Hankekoordinaattori Taiteiden tiedekunta

Ennen oli väljempää

Millenummin aikoihin taiteiden tiedekunnassa oli käynnissä vilkas hanketoiminta. Dekaanin Mauri Ylä-Kotolan johdolla valmisteltiin uutta elämysteollisuuden maisteriohjelmakokonaisuutta. Ehdotin multimedian maisteriohjelman, joka menikin läpi kolmen muun maisteriohjelman kanssa. Kun vetäjän paikka tuli auki, laitoin paperit sisään. Sain vetovastuun ja kirjoitin opintosuunnitelman. Jokaiselle hyväksytylle opiskelijalle luvattiin kannettava tietokone, ja lähdimme liikkeelle joustavan täsmäkoulutuksen teemalla.

Tähän tyyliin saattoi laaja EU-hanke käynnistyä vielä 15 vuotta sitten. Suunnittelu ja toteutus olivat vapaita, ja resurssit riittävät. Oli väljyyttä. Kansainvälisiä opettajia vieraili Rovaniemellä, ja maisteriopiskelijat kävivät Alpeilla suorittamassa Europrix Summerschoolin opintoja. Kaikille syntyi arvokkaita verkostoja, ja muutama maisterikin valmistui.

Tämän hankkeen jälkeen rehtori Esko Riepula kysyi, kuinka läppärikokeilu onnistui. Kuultuaan positiivisen vastaukseni hän päätti hankkia koneet kaikille yliopiston opiskelijoille. Siitä tuli valtava rumba, kun yli 500 konetta valmisteltiin vuosittain opiskelijoiden käyttöön. Lopulta tästä tavasta luovuttiin, kun mobiilit laitteet yleistyivät muutenkin.

Olin mukana monenlaisissa hankkeissa. Aiheet vaihtelivat animaatiosta siperialaiseen samanismiin. Uusi hanke oli aina erilainen ja haasteellinen. Vähitellen opin perusrutiinit hakemusten teossa, rekrytoinnissa, hankkeiden aikatauluttamisessa ja raportoinnissa. Rahoittajan ohjeita kannatti noudattaa tarkasti, mutta ohjausryhmän kanssa saattoi käyttää myös omaa järkeä.

Nykyään hankkeisiin tarvitaan tukeva omarahoitus. Vakituinen henkilökunta pitää sitouttaa hyvin hankkeeseen jo suunnitteluvaiheessa, jotta hankkeelle suunnatut työmäärät tulevat tehdyiksi. On ollut sellaisiakin hankkeita, jotka eivät ole kiinnostaneet juuri ketään, ei edes ohjausryhmän jäseniä. Silloin rahaa on haettu väärään tarkoitukseen, ja sitä on myös annettu liian löysästi.

Parhaat muistoni ovat Les Feux Arctiques -hankkeesta, jossa kolme lappilaista oppilaitosta työskenteli produktiopedagogiikan menetelmin eli opittiin tekemällä. Henkilökunta oli tiiviisti mukana. Syntyi dokumenttikuva, web-dokumentti, kirja, näyttely ja nettigalleria. Opintopisteitä ja tutkintoja syntyi runsaasti. Vaikeuksia oli, mutta ne ratkaistiin. Tällä hetkellä vedän pelialan esiselvityshanketta. Haaveena olisi saada aikaan laaja pelituotantohanke produktiopedagogiikan keinoin. Lappilaisissa oppilaitoksissa on juuri oikeat valmiudet pelituotannon eri osa-alueisiin.

Satu Pesola tuntee hankemaailmaa monelta kantilta.

SATU PESOLA

Tutkimuspalvelupäällikkö Hallintoyksikkö

Hankkeissa meillä ja maailmalla

Olen toiminut hankkeiden parissa koko työhistoriani. Vuonna 1997 menin Pohjois-Karjalan maakuntaliittoon vetämään EU:n komission rahoittamaa kaksivaiheista hanketta, jonka tavoitteena oli maakunnan tietoyhteiskunnan kehittäminen. Toimin myös varapuheenjohtajana ja hallituksen jäsenenä eurooppalaisessa European Regional Information Society -yhdistyksessä, johon kuului noin 50 aluetta eri puolilta Eurooppaa. Tämä yhteistyö kasvatti työskentelemään laajemmissa kansainvälisissä verkostoissa, mikä osoittautui myöhemmin erittäin hyödylliseksi.

Pohjois-Karjalasta tulin kymmenen vuotta sitten 'junan tuomana' Lapin yliopiston taiteiden tiedekuntaan kehittämispäälliköksi. Vastuualueelleni kuului lähinnä hankevalmistelun tukeminen. Taiteiden tiedekunnan ammattitaitoisten tutkijoiden kanssa työskentely on ollut erittäin antoisaa. Saimme vuosien varrella onnistuneesti hakemuksia läpi eri rahoitusinstrumentteihin. Taiteiden hankeportfolio on aina ollut yksi yliopiston suurimmista niin hankkeiden lukumäärällä kuin euroilakin mitattuna.

Kolmen Rovaniemi-vuoden jälkeen sain mahdollisuuden lähteä Etelä-Afrikkaan, jossa koordinoin Suomen ulkoasianministeriön rahoittamaa tietoyhteiskuntaohjelmaa. Vastuualueelleni kuului tietoyhteiskunnan ke-

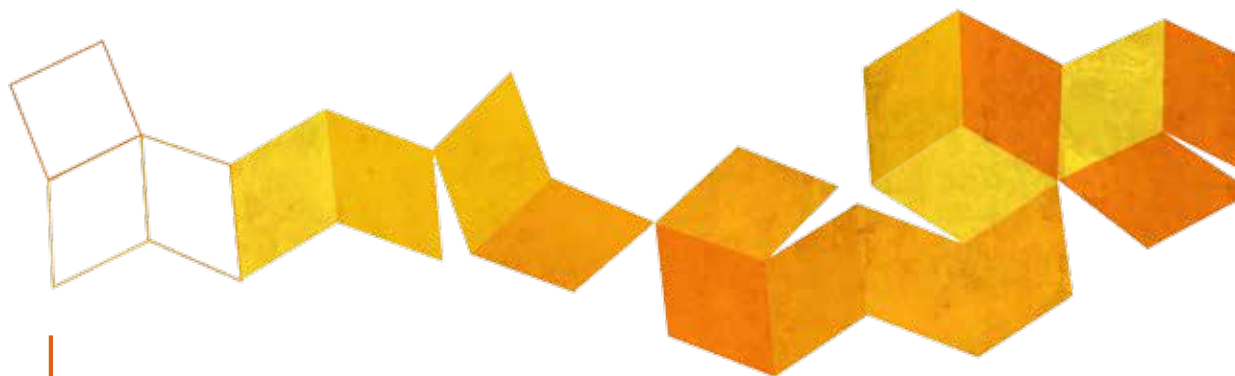
hittäminen kahdessa provinssissa, joiden asukasmäärä on yhteensä yli 6 miljoonaa ja pelkästään virallisia kieliä on 11. Tukena minulla oli erilliset yksiköt kummassakin provinssissa, ja tiimiini kuului kaikkiaan noin 30 henkilöä. Käytin yhteisöllisiä menetelmiä ja perustin hallintoon monialaisia työryhmiä. Se oli oma oppimisprosessinsa hyvin hierarkkisessa Etelä-Afrikassa, jossa ei ollut totuttu tiimityöhön. Paikalliseen työtahtiin ja asioiden etenemisprosessien hitauteen sopeutuminen opetti mukavasti itsehillintää.

Elokuussa 2010 palasin taiteiden tiedekunnan kehittämispäälliköksi. Siitä etenin keskushallintoon tutkimuspalvelupäälliköksi. Nyt vastuualueelleni kuuluvat kansainväliset kilpaillun rahoituksen hankkeet.

Tunnen olevani onnekas, kun olen saanut katsella hanketoimintaa monesta eri näkökulmasta niin alueellisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Olen huomannut, että sekä tutkimuksessa että kehittämistoiminnassa on järkevää luoda suurempia strategisia kokonaisuuksia, jotka voidaan toteuttaa pienempinä hankkeina. Oma paikkansa on luonnollisesti myös huippututkimukseen ja innovaatioiden synnyttämiseen tähtäävillä yksittäisillä tutkimushankkeilla.

Mitä Tekesin

tutkimushankkeissa
on Lapissa saatu aikaan?

Hankkeiden vaikutukset voi karkeasti ryhmitellä ulkoisiin ja sisäisiin. Ulkoiset vaikutukset kohdistuvat tutkimuslaitoksen ulkopuolisiin organisaatioihin ja ihmisiin, esimerkiksi yrityksiin ja yhteiskunnan laitoksiin. Sisäiset vaikutukset puolestaan parantavat yliopiston omaa osaamista ja opetus- ja tutkimusympäristöjä.

Rahoittajilla on toisistaan poikkeavia tavoitteita hanketyölle. Tekes painottaa tutkimushankkeissaan ulkoisia vaikutuksia. Rahoitus kohdennetaan hankkeisiin, joiden tuloksia voidaan hyödyntää Suomessa toimivien yritysten liiketoiminnan kehittämisessä ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien synnyttämisessä. Joissakin tapauksissa myös yhteiskunnan organisaatiot voivat olla hankkeiden hyödyntäjinä.

Rahoitettavat hankkeet valitaan siten, että tutkimusisällöt kohdistuvat elinkeinoelämän tai muun työelämän kannalta merkittäviin tutkimusongelmiin. Myös tutkimuslaitosten verkottuminen yritysten kanssa on tärkeää. Yleensä Tekesin rahoittamassa hankkeessa yritykset rahoittavat 10 prosenttia kokonaiskustannuksista. Jos yritykset ovat valmiita rahoittamaan hanketta, ne todennäköisesti kokevat hankkeen hyödylliseksi. Hankkeessa mukana olevien yritysten lukumäärä on yksi konkreettinen hyödyllisyyden mittari.

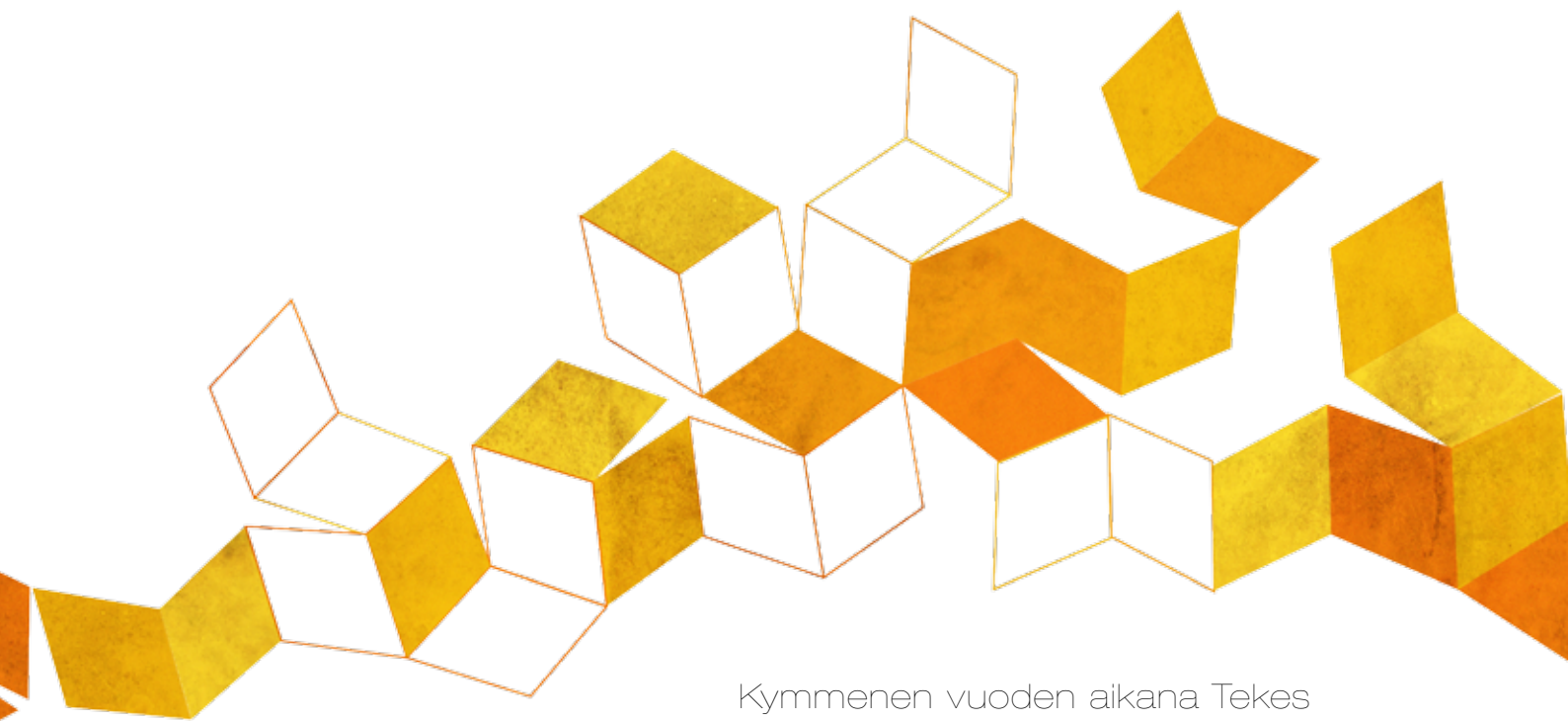
Tekesin hankkeilla on runsaasti myös sisäisiä vaikutuksia,

kuten kansainvälinen yhteistyö ja tutkijoiden verkottuminen ulkomaisten yliopistojen kanssa. Valinnassa suositaan sellaisia hankkeita, joissa on suomalaisten tutkijoiden pitkäkestoisia vierailuja ulkomaisiin tutkimuslaitoksiin. Tutkijan vierailun täytyy luonnollisesti palvella tutkimuksen tavoitteita. Parhaillaan on käynnissä Tekes-projekti, johon kuuluu Lapin yliopiston professorin kahden vuoden tutkijavierailu Stanfordin yliopistoon Kaliforniaan. Amerikkalaiset sanovat, että "seeing is believing" ja sen perusteella voi uskoa, että tuolta matkalta on paljon tuomisia Rovaniemelle.

Yritysten syntyminen tulostamittarina

Millä tavalla tutkimusprojektien tuloksia on hyödynnetty yrityksissä? Tämän vaikutuksen arviointi on vaikeaa, koska tutkimushankkeen päättymisestä voi mennä useita vuosia, ennen kuin yritys edes käynnistää tulosten hyödyntämiseen tähtäävän projektin ja liiketoiminnan tulokset tulevat vasta tämän vaiheen jälkeen.

Eräs Tekesin hankkeiden toivottu tulos on tutkimuslähtöisten yritysten syntyminen. Lapin yliopiston opiskelijat ja henkilöstö on ollut mukana useissakin aloittavissa yrityksissä, mutta en tunnista yhtään Tekesin projektista lähtenyttä yritystä. Yliopistoissa on käytössä sisäisiä tulostamittareita ja joissakin yliopistoissa tutkimuslähtöisen yrityksen syntyminen noteerataan tohtorinväitöksen ta-

Kymmenen vuoden aikana Tekes on rahoittanut Lapin yliopistoa noin 5 miljoonalla eurolla ja hankkeissa on ollut mukana noin 130 yritystä.

soiseksi ansioksi laitokselle. Kannattaisiko samaa harkita myös Lapin yliopistossa?

Tutkimusprojekteilla on myös sellaisia vaikutuksia, joita ei mitata. Näistä voisi ensimmäisenä mainita yliopiston henkilöstön lisääntyvät yhteydet yrityksiin. Tutkijat pitävät yleensä suurimpana haasteena tarvittavan yritysrahoituksen saamista Tekes-projektiin. Tässä auttaa tutkimusyksikön pitkäjänteinen yritysysteistyö, jonka ansiosta myös käytäntö ja teoria kohtaavat toisensa. Teoriassa käytännön ja teorian välillä ei ole eroa, mutta käytännössä on!

Tutkimusprojektien positiivinen sisäinen vaikutus on opetuksen kehittyminen uuden tiedon kautta. Eräs yliopiston tunnusmerkki on, että se tuottaa itse uutta tietoa opetukseen. Projekteissa työskentelevät henkilöt saavat uutta osaamista ja monesti projekteissa tuotetaan myös materiaaleja, joita käytetään myöhemmin opetuksessa.

Usein hankkeissa professori toimii ohjaajana ja varsinaisen tutkimustyön tekevät tutkintovaiheessa olevat opiskelijat tai väitöskirjaa tekevät tutkijat. Yleensä Tekes-hankkeet ovat niin lyhyitä verrattuna tohtorin tutkinnon vaatimaan aikaan, että väitöskirjoja ei voi suoraan kohdistaa määrättylle hankkeelle. Akateemiset julkaisut ovat yliopiston tulostittari, ja hankkeet synnyttävät myös niitä. Julkaisujen läpimenoajat tosin ovat niin pitkiä, että julkaisut eivät yleensä ehdi päästä läpi hankkeen aikana.

Byrokratia pientä hyötyihin nähden

Hanketoiminta on monesti pätevä keino hankkia yliopistolle tutkimuksessa ja opetuksessa tarvittavia välineitä ja laboratorioita. Tekes ei yleensä rahoita tällaisia kustannuksia. Lapissa olemme maakunnan sisäisessä työnjaossa toimineet perinteisesti niin, että laite- ja välineinvestoinnit rahoittaa Lapin liitto ja Tekes tulee mukaan, kun laitteita aletaan käyttää tutkimusprojekteissa.

Kuluneen kymmenen vuoden aikana Tekes on rahoittanut Lapin yliopistoa noin 5 miljoonalla eurolla ja hankkeissa on ollut mukana noin 130 yritystä. Yritykset ovat rahoittaneet näitä hankkeita yhteensä usealla sadallatuhannella eurolla, ja lisäksi ne ovat panostaneet hankkeisiin työtä.

Julkisuudessa näkee monesti kannanottoja, joissa vaaditaan hanketoiminnan sijasta perusrahoituksen lisäämistä. En ota kantaa siihen, mikä on riittävä perusrahoituksen määrä, mutta hanketoiminta tuo yliopiston työhön sellaisia positiivisia piirteitä, joita olisi muuten vaikea saada aikaan. Se suuntaa yliopiston toimintaa ympäristöään palvelemaan suuntaan. Hanketoimintaa kritisoidaan sen vaatimasta byrokratiasta, mutta varsinainen rahoituksen hakeminen ja raportointi on työmäärältään pientä. Suuremman työmäärän vaativat tutkimussuunnitelmien laatiminen ja yhteistyö muiden osapuolten kanssa. ●

”Musta Barbaari heräsi henkiin, koki kovia, mutta sai myös hoivaa ja huolenpitoa Inarissa”, kertoo valokuvan taustoista lehtori **Päivi Muranen** Lapin ammattikorkeakoulusta. Kuvasarja valmistui nuorten työpajassa, joka on osa hanketta ”Nuoret kokemusasiantuntijoina – tarinasta totta!”. Siinä pilotoidaan toiminnallisia menetelmiä, jotka tuovat esiin nuorten autenttisen äänen. Ko-keiluun osallistuvat Lapin yliopiston sosiaalityön oppiainepooli, Lapin ammattikorkeakoulu sekä Inarin, Kittilän ja Rovaniemen kunnat. Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Lapin ELY-keskus.

Koonnut **MARJO LAUKKANEN**

JENNI KARP, LIFU, UNINJA VIVI

ATOMFLOTIN ARKISTO

4 x näkyvä

”Kapteeni Valentin Daydyants astuu sisälle päällystösaliin ja toivottaa kädenpuristuksen kera meidät jälleen tervetulleiksi jäämurtaja Leninille. Kapteeni kertoo käyneensä pohjoisnavalla Sotshin olympiastadionin mukanaan. Hän kyselee, tunnemmeko Suomen edustajana mukana olleen isokokaisen ja vahvaäänisen professorin Lapista. Tunnemme paikkaa hyvinkin.” Näin kuvailee yhden palaverin käynnistymistä tiedetoimittaja **Ari Laakso**. Lapin yliopiston Arktisen keskuksen vetämä ICE on Kolartic Enpi -ohjelman rahoittama hanke. Sen näkyvin tulos on joulukuussa avattava näyttely jäämurtaja Leninillä Murmanskissa sekä satelliittinäyttely Tromssassa ja Arktikum-tiedekeskuksessa Rovaniemellä.

RIITTA HAKKIO

MARIA HUHMARNIEMI

Taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden ympäristötaidetyöpaja toteutui toukokuun lopussa Muodoslompolossa Pohjois-Ruotsissa. **Antti Stöckellin** ohjaaman työpajan tuloksena kylään jäi kaksi pajuveistosta, jotka saivat kyläläisiltä innostuneen vastaanoton. Projektilla ei ollut rahoitusta vaan työpaja oli pilotti, joka käynnisti isomman yhteisötaideprojektin ideoinnin. Kylässä asuva taiteilija **Katariina Angeria** ja yliopistonlehtori **Maria Huhmarniemi** suunnittelevat pohjoismais-ta kulttuuriyhteistyötä yhteisötaiteen kehittämiseksi.

Posion mökkiläisviikolla kierrettiin sivukylillä kyselemässä, mitä Posion kansalaisopisto voisi tarjota mökkiläisille. "Saimmekin vastauksia esimerkiksi erilaisten lyhytkurssitoiveiden muodossa", kertoo projektikoordinaattori **Leila Rautio**. Viikko on vain yksi osa kasvatustieteiden tiedekunnan vetämää Yhteys-hanketta (2013–2014), jossa kehitetään vuorovaikutus- ja toimintamalleja kansalaisopistojen, kirjastojen ja yliopistojen välillä. Tavoitteena on edistää elinikäistä oppimista sekä kehittää aktiivista kansalais-toimintaa. Rahoitus tulee Lapin ELY-keskuksen koordinoimana Manner-Suomen ESR-ohjelmasta.

Nenetsi kävelee vetoporonsa ja paimenkoiransa kanssa tarkistamaan kalaverkkojaan läheiselle joelle. Kalastus on tärkeää Jamalin niemimaan paimenille, varsinkin kun viime talven huono sää aiheutti sen, että tuhannet alueen läpi normaalisti vaeltavat eläimet kuolivat nälkään. Teimme alueella kenttätöitä heinäkuussa osana Suomen Akatemian rahoittamaa projektia Resilience in Social-Ecological Systems of Northwest Eurasia.

A detailed historical map of Northern Europe and Russia, showing various regions like Lapland, Kaitum, and Tornio. The map is in a sepia tone with black text for place names and geographical features. It includes latitude and longitude lines.

OSMO PEKONEN

MIKSI RANJA

TULI TORNION JOKEEN
VUONNA 1809?

Kansallisarkisto on ostanut Ruotsista merkittävän asiakirjakokoelman, joka valaisee, miten Suomen länsiraja Haminan rauhanneuvotteluissa 1809 tuli Tornionjokeen.

Mikkelissä, jonne Kansallisarkisto rakentaa uutta keskusarkistoa, oli menneenä kesänä esillä suuri näyttely ruotsalaisen sotilaan ja diplomaatin Curt von Stedingkin (1746–1837) jälkeensäjääneistä papereista, jotka Suomen Kansallisarkisto osti Stedingkin sukulaisilta Ruotsista 465 000 euron huikeaan hintaan. Stedingk oli osallistunut Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen vapaussotaan ja komensi sitten Savon Prikaatia 1788–1790 käydyssä Kustaa III:n Venäjän-sodassa. Hän voitti 1789 käydyssä Porrassalmen taistelun, jossa Georg Carl von Döbeln haavoittui otsaan. Se sota päättyi Värälän rauhaan ilman rajanmuutoksia.

Stedingk toimi sitten yli kahdenkymmenen vuoden ajan Ruotsin suurlähettiläänä Pietarissa. Suomen sodan päättäneissä Haminan rauhanneuvotteluissa 1809 hän oli Ruotsin pääneuvottelija avustajinaan ruotsalainen kenraali, taiteellisesti lahjakas kreivi A. F. Skjöldebrand, joka vuonna 1799 oli tehnyt piirustusmatkan Tornionlaaksoon, sekä sihteeri ja kolme adjutanttia. Venäjän puolelta neuvotteluja johti ulkoministeri kreivi Rumjantsev avustajanaan viipurilaissyntyinen F. D. Alopaeus, Venäjän Tukholmanlähettiläs, jonka Kustaa IV Aadolf oli suuttanut paneamalla hänet vastoin diplomatian sääntöjä sodan aikana kotiarestiin.

Ruotsi oli vuonna 1809 polvillaan ja kävi rauhanneuvotteluja venäläinen pistooli ohimollaan. Kustaa IV Aadolf oli syösty vallasta maaliskuussa. Valtakuntaa uhkasi pahimmillaan Puolan kohtalo: katoaminen Euroopan kartalta kokonaan. Venäläiset olivat jo tulleet Merenkurkun yli ja valloittaneet Uumajan. Myös Ahvenanmaalla oli maihinnousuvalmiina venäläinen divisioona. Sodan viimeiset laukaukset ammuttiin Piitimessä 25. elokuuta 1809, jolloin rauhanneuvottelut Haminassa olivat jo käynnistyneet.

Samuel Gustaf Hermelinin Lapin-kartta, jonka pohjalta neuvotteluja käytiin. Kuva: Hermelinin kartasto. Charta öfver Wästerbottens och Svenske Lappmarken 1796.

Keisari ja punakynä

Stedingk oli salonkileijona, jolla oli paljon ihailijoita ja ystäviä Pietarin hovipiireissä. Ehkäpä juuri siitä syystä keisari Aleksanteri I halusi siirtää neuvottelut pieneen ja hiljaiseen Haminaan, jossa Stedingk ei voisi saada informaatiota eikä apua ulkopuolisilta tahoilta. Neuvotteluille haluttiin silti luoda tyylikkää puitteet. Keisarin taloudesta tuotiin Haminaan keittiö- ja hovimestarit, livreepukuiset lakeijat ja palvelijat. Kahdesti viikossa erityiset kuriirit kiidättivät Pietarista harvinaisia herkkuja neuvottelijoiden pöytään: Krimin ja Kaukasuksen hedelmiä, ananaksia, appelsiineja, aprikooseja, persikoita, luumuja ja jäätelöä. Univormukuisten neuvottelijoiden noustessa ruokapöydästä lakeija aina ojensi liinan ja vesimaljan suun pyyhkimistä varten.

Ulkoisesta loistosta ja diplomatian kukkaskielestä huolimatta ruotsalaisneuvottelijoiden kokema paine oli musertava. Suomen menettäminen ja sen myötä Ruotsin suurvalta-aseman loppu oli nähtävissä kuin *mene tekel* seinällä Belsassarin pidoissa. Enää oli kysymys vain siitä, mihin kohtaan Ruotsin ja Venäjän raja asettuisi. Stedingkin asemaa heikensivät hänen Tukholmasta saamansa varsin epärealistiset neuvotteluohjeet. Ruotsin väliaikainen hallitus olisi halunnut säilyttää Ahvenanmaan, ja samaa päämäärää Stedingk itsekin ajoi viimeiseen asti – jopa sodan jatkamisella uhaten.

Syyskuun 4. päivän iltana Stedingk sai Tukholmasta uudet ohjeet, joiden mukaan venäläisten esittämiin rauhan-ehtoihin oli suostuttava. Diplomaatti oli murheen murta-ma: ”Taivas on todistajani, että mieluummin allekirjoittaisin oman kuolemantuomioni kuin tämän rauhan.” Vertailukohtana tulevat mieleen Kyösti Kallion sanat Moskovon rauhan 1940 jälkeen: ”Kuivukoon käteni, jonka on ollut pakko allekirjoittaa tällainen paperi!” Kovassa paineessa niin Stedingk kuin Kallio sairastuivat.

Kun kättä vielä väännettiin pohjoisesta rajalinjasta, jota Venäjä vaati Kalixjoelle, 62-vuotias Stedingk sai kylmän-väreitä ja horkan, joutui vuoteenomaksi ja uskoi jopa kuolevansa (tosin hän eli sen jälkeen vielä 28 vuotta). Nyt säikähti Rumjantsev. Saisiko hän syytteen kuolemantuottamuksesta? Rauhanneuvottelut Ruotsin kanssa uhkasivat pitkittyä kohtuuttomasti samaan aikaan kun Venäjällä oli muitakin rautoja tullessa muilla rintamilla.

Keisari kiidatti Haminaan henkilöäkärinsä tohtori Gallowayn hoitamaan Stedingkiä. Majesteetti päätti myös vauhdittaa neuvotteluja vetämällä uuden rajalinjan henkilökohtaisesti. Hän sieppasi neuvottelijoiden käytössä olleen

Samuel Gustaf Hermelinin kartan ja piirsi siihen punakynällä – näin tarina kertoo – Ruotsin ja Suomen välisen rajan sen nykyiselle paikalle Tornion- ja Muonionjokea pitkin, kuitenkin siten että Tornion kaupunki jäi rajan itäpuolelle. Näin Venäjä luopui Kalixjoen ja Tornionjoen välisestä kaistaleesta, jonka se oli jo miehittänyt. Viimeiset kasakat ratsastivat jäätyneen Tornionjoen yli itään marraskuussa.

Kallisarvoinen kukkaskimppu

Keisarin elettä on kuvattu jalomielisen ”kukkaskimppun” (bouquet de fleurs) ojentamisena ruotsalaisille. Kukkaskimpuksi se olikin kallisarvoinen, sillä kysymys oli Luossavaaran-Kiurunavaaran malmikentistä, jotka oli löydetty jo 1600-luvulla. Niinpä voitiin aikanaan perustaa yritys nimeltä LKAB, Luossavaara-Kiurunavaara Aktiebolag.

Miksi Venäjä luopui malmikentistä? Emme tiedä, millaiset argumentit painoivat rajaneuvottelujen loppurutistuksessa. Monenlaisia teorioita on esitetty. Ruotsalaiset yrittivät saada rajan Kaakamajokeen vetoamalla siihen, että se oli Österbottenin ja Västerbottenin historiallinen maakuntaraja. Toisaalta on väitetty Alopaeuksen ajaneen rajaa Kalix- eli Kainuunjokeen sillä perusteella, että sinne asti ulottuu meänkieli. Merkitystä oli varmasti myös Skjöldebrandin vuonna 1799 Tornionlaaksoon tekemällä piirustusmatkalla.

Napoleonin ajan Euroopassa uusia rajoja vedeltiin miekalla kielistä ja kansallisuuksista piittaamatta. Yhdessä vaiheessa Ruotsin hallitus aikoi jopa pyytää Napoleonin erotuomariksi ratkaisemaan Ruotsin ja Venäjän rajakysymyksen ”oikeudenmukaisesti”, mutta tuskinpa Ranskan keisari olisi moiseen rooliin suostunut – eikä ainakaan hävinneen Ruotsin hyväksi.

Stedingk pelasti Ruotsille mitä pelastettavissa oli. Hän sai rauhanneuvotteluista kiitokseksi kreivin arvon. Vuonna 1811 hänestä tuli kenttämarsalkka, lajissaan Ruotsin viimeinen. Hän johti vielä sotaretkeä mannermaalla Ruotsin julistettua sodan Napoleonille. Skjöldebrand jäi yhdessä vaiheessa Napoleonin vangiksi mutta oli vielä valtaamassa Norjaa, jonka suurvallat lupasivat Ruotsille korvaukseksi Suomen menetyksestä. Norjan valtauksen 1814 jälkeen Ruotsi on elänyt rauhassa ja pysynyt puolueettomana kahden vuosisadan ajan. ●

Kirjoittaja on filosofian tohtori ja yhteiskuntatieteiden tohtori.

Curt von Stedingk diplomaatin asussaan. >
Carl Frederik von Bredan öljyväily. Kuva: yksityiskokoelma.

Curt von Stedingkin tekemiä kommentteja ja >>
muutoksia Suomen länsirajaa koskevassa
rajasopimusehdotuksessa. Kuva: Kansallisarkisto.

Arktis-tohtoreita

10 vuotta

PÄIVI SOPPELA & PAULA KANKAANPÄÄ

Kymmenen vuotta, neljätoista tohtoria – uusi sukupolvi arktisten kysymysten asiantuntijoita on valmistunut. Arktis-tohtoriohjelma oli neljän yliopiston ja Lapin yliopiston usean yksikön yhteinen tutkijankoulutusohjelma, jota koordinoitiin Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa 2003–2013.

Monitieteisyys ja arktisuus olivat vielä 2000-luvun alussa vain harvojen intohimoisten alan harrastajien mielenkiinnon kohteena. Arktisia kysymyksiä pidettiin marginaalisina asioina, vaikka asiaan vihiytyneet olivat jo 90-luvulla havahtuneet arktisia alueita koskeviin suuriin muutoksiin ja kirjoittivat niistä tutkimuksissaan. Tuohon aikaan myös alan tohtorikoulutusta oli kansainvälisestäkin vain vähän.

Suunnittelimme Arktis-tutkijakoulun vastaamaan olemassa oleviin ja tuleviin haasteisiin. Yhteiseksi teemaksi muotoutui ”Globaali muutoksen ja modernisaation yhteiskunnalliset ja ympäristömuutokset arktisilla alueilla”, joka yhä tänään on ajankohtainen. Kutsuimme Lapin yliopiston tutkijoiden lisäksi mukaan Oulun, Helsingin ja Itä-Suomen yliopistot. Ideana oli kouluttaa arktisten kysymysten laaja-alaisia osaajia yhteiskunnan eri sektoreille.

Hankkeen tukijoukkoihin liittyi eturivin kansainvälisiä tutkijoita. Tutkijakoulu, ja myöhemmin tohtoriohjelma, sai kilpaillun Suomen Akatemian ja opetusministeriön rahoituksen ja valtakunnallisen tutkijakoulustatuksen kolme kertaa peräkkäin. Se päättyi tämän vuoden alussa, kun opetusministeriö muutti koko Suomen tohtoriohjelmien rahoitusmuodon.

Moderni konsepti

Arktis-tohtoriohjelman toimintaa ohjasivat kansainvälisyys, alueellinen vaikuttavuus, ajatus tutkimuksen ja hallinnon vuorovaikutuksesta sekä se, että ohjattavat opiskelijat ovat mukana tutkimusryhmissä.

Työ ei alkanut aivan tyhjästä, vaan malleina tutkijakoulutuksen kehittämiseksi olivat Arktisen keskuksen koor-

dinoimat arktinen ympäristöalan jatkokoulutusverkosto CAES (Circumpolar PhD Network in Arctic Environmental Sciences) ja yhteiskuntatieteilijöiden verkosto CASS (Circumpolar Arctic Social Science PhD Network). Niiden monitieteisiä työtapoja kehitettiin edelleen, ja vuotuiset kansainväliset seminaarit, luennoitsijat, ohjaajat, kurssit, työpajat ja opintopiirit harjaannuttivat jatko-opiskelijoita tieteentekoon ja vuorovaikutukseen.

Monitieteisyys

Arktisiin asioihin liittyvät tutkimuskysymykset ovat monitahoisia. Esimerkiksi maankäytön suunnittelu ja päätöksenteko edellyttävät tiedon hankkimista eri tieteenaloilta ja yhteensovittamista yhteiskunnan eri sektoreilta. Arktis-tohtoriohjelma oli edelläkävijä kouluttaessaan jatko-opiskelijoita monitieteisiin valmiuksiin, joita tarvitaan laajoissa ongelma-alueissa tutkimushankkeissa.

Arktis on lisännyt myös arktisten asiantuntijoiden krittistä massaa Lapin yliopistossa ja sen yhteistyölaitoksissa. Opiskelijoille Arktis merkitsi viiteryhmää, johon identifioitua, mikä ilmeni muun muassa heidän aktiivisuutenaan osallistua tapahtumien järjestämiseen. Kautta toimintansa Arktis sai kiitosta innostavista koulutustilaisuuksistaan sekä ystävällisestä ja keskusteleavasta ilmapiiristään myös luennoitsijoilta ja vierailevilta tutkijoilta.

Kansainvälisyys

Noin kolmannes Arktisen jatko-opiskelijoista oli ulkomaalaisia. Tutkimusta tehtiin myös konkreettisesti yli valtakunnan rajojen. Vuonna 2010 Arktisen tutkimus kohdentui teemaan ”Luonnonvara-, poliittinen sekä ympäris-

Arktis-tohtoriohjelman väkeä kevään 2013 vuosiseminaarissa, jonka aiheena oli menneiden ympäristömuutosten opit ja yhteisöjen sopeutumiskyky.

totalous kestävän yhteiskunnallisen kehityksen edistäjänä Barentsin euro-arktisella alueella”.

Kansainvälisyys kehittyi suurin harppauksin Arktiksen voidessa myöntää jatko-opiskelijoilleen matka-apurahoja konferensseihin Suomen Akatemian tuella. Samalla julkaisutoiminta on ollut vilkasta ja väitöstutkimukset ovat herättäneet kiinnostusta ja tehneet arktista tutkimusta tunnetuksi kansainväliselle tiedeyhteisölle.

Arktis johti myös Barentsin alueen jatko-opiskelijoiden ja senioritutkijoiden tutkijakouluverkostoa (BANG; Barents Arctic Network of Graduate Schools), jonka puitteissa järjestettiin kaksi tieteellistä ekskursiota Pohjoiskalotilla ja Kuolassa. BANG toimi Nordforskin rahoituksella 2007–2010.

Taso ja vaikuttavuus

Valmistuneet tohtorit ovat saaneet hyviä arviointeja ja sijoittuneet koulutustaan vastaaviin tutkimuksen, opetuksen ja hallinnon tehtäviin Suomeen ja ulkomaille Arktisen keskuksen post-doc -tutkijatehtävien lisäksi. Esimerkiksi Anna Sinisalo on sijoittunut Oslon yliopiston geotieteiden laitokselle ja Emilie Beaudon Ohion valtionyliopiston Byrd Polar Research Centeriin. Joukossa on jo professoreita, jotka vetävät omaa tutkimusryhmäänsä. Esimerkkinä vaikkapa Lapin yliopiston saamentutkimuksen apulaisprofessori Sanna Valkonen ja Oxfordin yliopiston biomaantieteen apulaisprofessori Marc Macias.

Huomionarvoista on, että Arktiksen tohtoreista yli puolet on naisia. Tämä on osaltaan pyrkinyt korjaamaan arktisten tutkijoiden sukupuolijakaumaa, joka perinteisesti on ollut miesvaltainen, ja siten se on edistänyt naisten tasa-

ARKTIS-TUTKIJAKOULU

- Monitieteinen neljän yliopiston tohtoriohjelman (2003–2013)
- Vetäjä Lapin yliopiston Arktinen keskus
- Rahoittajat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Akatemia
- 14 kokoaikaista nelivuotista rahoitettua koulutuspaikkaa
- Vuosittain noin 20 opiskelijaa
- Tieteenalat: ympäristöpolitiikka, -talous ja -oikeus, kansainväliset suhteet, kulttuurien tutkimus, sosiologia, biologia, ekologia, geofysiikka ja maantiede
- 14 tohtorin tutkintoa: 6 Lapin, 6 Oulun, 1 Itä-Suomen ja 1 Helsingin yliopistosta
- Lähivuosina valmistuu vielä 6–8 tohtoria

arvoisuuden toteutumista koulutuksessa ja yhteiskunnassa.

Alueellisesti Arktis-tohtoriohjelman on tukenut Lapin yliopiston strategiaa luomalla yhteyksiä maakuntaan ja tekemällä Lappia ja pohjoisuutta koskevaa tutkimusta. Arktiksen johtoryhmään kutsuttiin sen alusta lähtien mukaan oikeustieteiden ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnat sekä esimerkiksi Thule-instituutti Oulun yliopistosta.

Vaikka Arktis on päättynyt, sen viitoittama työ jatkuu. Arktiksen kysymysten tutkimista jatkavat Lapin yliopistossa vuonna 2012 aloittaneet pohjoisuuteen fokuoituneet tohtoriohjelmat. Myös Arktinen keskus ohjaa yhä väitöskirjoja osana tutkimusryhmiensä työtä. ●

Kirjoittajista professori Paula Kankaanpää toimi Arktis-tohtoriohjelman johtajana ja dosentti, erikoistutkija Päivi Soppela ohjelman koordinaattorina.

ARKTINEN MUOTOILU

kotipesää etsimässä

Lapin yliopiston yhteyteen suunnitellaan arktisen muotoilun ja taiteen osaamiskeskusta. Keskuksen tarve on noussut esille muiden muassa alueellisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä strategioissa.

Euroopan unioni ja kansallinen tutkimusrahoitus suuntaavat rahoitustansa yhä enemmän huippututkimusryhmille. Toinen rahoitusta määrittävä trendi on kilpailukykynekökulman sanelema: tärkeitä on tutkimustulosten tuottama hyöty elinkeinoelämälle, teollisuudelle ja julkiselle sektorille.

– Valmistuessaan arktisen muotoilun ja taiteen osaamiskeskus vahvistaisi alueellisia innovaatioita sekä saattaisi tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteistyöhön elinkeinoelämän kanssa. Tämä merkitsisi samalla myös uusien markkinoiden ja työpaikkojen muodostumista sekä alueen älykästä erikoistumista, sanoo taiteiden tiedekunnan dekaani Timo Jokela.

Osaamiskeskuksen tavoitteeksi on asetettu johtavan aseman saavuttaminen arktisen muotoilun tutkimuksessa maailmassa sekä Euroopan johtava asema muotoilututkimuksessa, joka yhdistyy tulevaisuuden teknologiaan ja yhteiskuntaan. Lisäksi tavoitteena on saavuttaa Suomen johtava asema muotoilututkimuksessa, joka vastaa teollisuuden, yhteiskunnan ja yhteisöjen tarpeisiin.

Jokelan mukaan käynnistymässä on esiselvityshanke, jossa määritellään osaamiskeskuksen toimintamalli sekä kytkennät kansalliseen ja kansainväliseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Esiselvityksessä kartoitetaan myös keskuksen tarvitsemat tilat ja laitteistot, jotka tukevat arktista muotoilua, mukaan lukien me-

dia ja visuaalinen kommunikaatio sekä soveltava taide. Tarkoitus on, että puitteet mahdollistaisivat prototyyppien ketterän valmistuksen ja tuotelanseerauksen sekä kansainvälisesti korkeatasoisen tutkimuksen tekemisen.

Teollisen muotoilun professori Satu Miettisen mukaan osaamiskeskus palvelisi koko taiteiden tiedekuntaa.

– Laboratoriot 3D-tulostamiseen olisivat kaikkien käytössä, mieluusti yliopiston ulkopuolisillekin. Tällainen trendi on vallalla myös maailman huippuyliopistoissa, joissa yliopiston tiloihin voidaan mennä innovoimaan varsin vapaasti myös yliopiston ulkopuolelta, Miettinen sanoo.

Globaali lähtökohta

Lahden Seudun Kehitys Ladec Oy:n projektijohtaja Kristian Keinänen mukaan arktinen muotoilu on huippuunsa viritettynä suomalaista muotoilua ja erityisosaamista. Hän pitää arktista muotoilua ainutlaatuisena mahdollisuutena Suomelle, jopa Nokian veroisena veturina.

Keinänen mukaan meidän tulisi ymmärtää, että suomalaisten muotoilijoiden käyttämät ongelmanratkaisuprosessit ovat sinänsä jo vahvaa erityisosaamista, jolla on maailmanlaajuisuista kysyntää. Lupaavista yhteistyökohteista Keinänen nostaa esille Venäjän ja Kiinan, joissa on suuria kehitystarpeita, -resursseja ja vaativia olosuhteita.

– Tuotteistamisen edellytyksenä on, että oma erityisosaaminen tunnustetaan. Suomalainen muotoilu on ongelmanratkaisu- ja innovaatiokeskeisempää verrattuna esimerkiksi Aasiaan ja Yhdysvaltoihin, missä on yleistä tuotteiden stailaus ja palveluiden facelifting. Suomessa muotoilijat luovat aidosti uutta, paremmin toimivaa ja hyödyllistä, toteaa suomalaista Finndex Groupia Hongkongissa johtanut Keinänen.

– Myös kestävä kehitys ja ekologisuus ovat suomalaisen muotoilun selkäytimessä. Materiaaliosaaminen sekä arktisen ympäristön ja infrastruktuurin ymmärtäminen ovat tärkeä osa arktista muotoilua. Tuotteet, prosessit ja palvelut, jotka edeltäjiään paremmin mahdollistavat luonnon tasapainon säilymisen, tulevat olemaan tärkeässä roolissa arktisilla öljynporausalueilla, Keinänen sanoo.

Myös dekaani Timo Jokela korostaa kansainvälisyyttä arktisen muotoilun lähtökohtana.

– Arktisella alueella on vahva kansainvälinen, kulttuurinen ja poliittinen ulottuvuus. Arktinen muotoilu on osa kansainvälistä keskustelua, jonka teemoina ovat kestävyys, elinkeinojen muutoksen ja kilpailukyvyn lisäksi myös sosiaaliset ulottuvuudet ja alkuperäiskulttuurit. Siksi olisi lyhytnäköistä tarkastella arktista muotoilua vain Lapin, Rovaniemen, Suomen tai vaikkapa

Pohjoismaiden näkökulmasta syntyvänä brändinä, Jokela toteaa.

Arktisen muotoilun ja taiteen osaamiskeskuksen tavoitteena onkin tulla kansainväliseksi akateemisen yhteistyöverkoston keskeiseksi, joka on vahvasti sidoksissa Lapin yliopistoon.

Tutkimusta ei pidä suitsia liikaa

Kristian Keinäsen mukaan hankkeessa primus motorina toimiminen on Lapin yliopistolle oiva tilaisuus profiloitua arktisen muotoilun suunnannäyttäjäksi. Hänen mielestään profiloitumista kannattaisi entisestään terävöittää, jotta lipunkantajuus säilyisi Lapissa.

Professori Satu Miettisen mukaan profiloitumisen vahvistaminen voisi merkitä esimerkiksi arktisen muotoilun tutkimusprofessuurin perustamista. Miettinen näkeekin osaamiskeskuksen pikemminkin henkisenä innostajana kuin konkreettisena paikkana.

– Taiteiden tiedekunnan sisällä osaamiskeskus voisi merkitä arktisen orientaation ja osastojen välisen yhteistyön tiivistymistä. Keskus haastaisi myös opetus henkilökunnan kysymään itseltään: mikä on toimintani suhde arktisuuteen.

Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelmassa kehittyneessä ympäristö- ja yhteisötaiteellisessa soveltavan kuvataiteen suuntauksessa arktinen vastuullisuus on jo sisäänrakennettuna. Soveltavan taiteen tutkimuksen tavoitteena on kehittää toimintoja, jotka tunnistavat, aktivoivat ja turvaavat alueen kulttuuridiversiteetin säilymistä. Palvelumuotoilussa pyrkimyksenä on luoda kylien asukkailla mahdollisuuksia omien palveluidensa kehittämiseen ja tuottamiseen. Tavoitteena on, että haastavissa olosuhteissa kehitetyt ratkaisut olisivat sovellettavissa myös globaalisti, esimerkiksi toimittaessa vähemmistö-kulttuurien parissa.

Osaamiskeskus mahdollistaisi tiedekunnan ottamaan enteistä enemmän vastuuta opiskelijoiden työllistymisestä. Pyrkimystä tukee myös vuonna 2015 alkava kansainvälinen Arctic Art & Design -maisteriohjelma.

Alueellisesta kehittämistehtävästä huolimatta professori Satu Miettinen alleviivaa edelleen myös tutkimuksen vapautta.

– Lapin yliopiston tutkimusta arvioinut kansainvälisen ryhmä ohjeisti yliopistoa myös yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. On selvää, että kun tutkimusta tuetaan ulkopuolisella rahoituksella, myös rahoittaja sanelee reunaehdot, mutta vaikka pyrkimyksenä onkin uusien innovaatioiden tuottaminen, itse tutkimusta ja sen vapautta ei saisi suitsia liikaa, Miettinen sanoo. ●

Mikä eteen, **arktinen yhteistyö?**

Arktinen yhteistyö tuli mahdolliseksi kylmän sodan päättymisen myötä. Mitä arktiselle tutkimukselle tapahtuu, jos uusi kylmä sota alkaa?

Kysymys on paikallaan. Se on silti väärä kysymys, sillä mahdollinen uusi tilanne olisi muuta kuin oli entinen kylmä sota.

Lapin yliopiston Arktinen keskus perustettiin vuonna 1989. Se siis syntyi juuri siihen aikaan, jolloin koko maailmanjärjestys muuttui uudentilaiseksi. Kylmän sodan kautta ei Arktisen keskuksen historiassa ole koettu, kuten ei oikeastaan muussakaan kansainvälisessä arktisessa toiminnassa. Kaikki arktiset yhteistyörakenteet ovat syntyneet 1990-luvun alussa käynnistyneellä yhteistyön aikakaudella.

Ei voi ajatella Arktisen keskuksen toimintaa nykyisellään ilman Venäjä-yhteyksiä, sillä Venäjä on naapurimaa ja se kattaa puolet koko arktisesta alueesta. Yhteistyön halvautuminen rajan yli olisi hyvin ongelmallista koko Lapin yliopistolle, mutta aivan erityisesti se osuisi Arktiseen keskukseseen, jonka henkilökunnalla on paljon yhteistyöhankkeita, hyviä kollegoita ja kenttätöitä kaukana arktisessa Siperiassa ja lähempänä Barentsin alueen Venäjän puoleisissa osissa.

Tutkimusrahoituksessa kiristynyt kansainvälinen tilanne ei vielä näy, eikä tutkijoiden kulkemisia Venäjälle ole rajoitettu. Vuosikymmenet toiminut hyvä yhteistyö jatkuu, vaikka horisontti näyttää erilaiselta kuin ennen.

Asioiden mahdollisesti vielä mutkistuessa kansainvälinen Barents-yhteistyö voi olla yksi kärsijöistä, samoin muu rajat ylittävä alueellinen yhteistyö. On ilmeistä, että päättyvien ENPI-hankkeiden tilalle ei uutta EU:n ja Venäjän naapuruusohjelmaa aivan pian

tule. Silloin Lapistakin poistuu monta tärkeää projektityöpaikkaa.

Mutta historia ei itseään toista, vaikka se lähtisi kulkemaan väärään suuntaan. Neuvostoliiton johtama kommunistiblokki ei palaa. Uudet suurvaltajännitteet olisivat toisenlaisia kuin ennen. Arktisella alueella on asioita, jotka eivät sieltä katoa minnekään. Ilmaston lämpeneminen ja Jäämeren jään sulaminen jatkuvat, alueen yhteiskunnat kehittyvät ja taloudelliset intressit pysyvät. Edelleenkin aluetta on tutkittava, edelleenkin arktiset luonnonvarat kiinnostavat ja edelleenkin pohjoinen merireitti lyhentää oleellisesti matkaa Aasiasta Eurooppaan.

Arktisen alueen kansainvälisen yhteistyön hyvää ilmapiiriä on ehditty ylistää yli 20 vuotta. Suurvallat ovat ahkeroineet muiden arktisten maiden ja alkupe- räiskansojen kanssa saman pöydän ääressä kestävän kehityksen ja ympäristönsuojelun eteen. Kaikkien arktisten maiden arktisissa strategioissa korostetaan Arktisen neuvoston ”pehmeitä” arvoja ja sitoudutaan kansainväliseen yhteistyöhön, jonka tarve korostuu nimenomaan arktisen alueen luonnonoloiltaan ankarissa olosuhteissa.

Nyt yhteistyön ilmapiiri on viilennyt. Kokousboikottikin on jo nähty. Pakotteet tuntuvat myös pohjoisessa, puolin ja toisin. Tällaisia arktisia uutisia ei kuultu vielä alle vuosi sitten.

Nyt siis todella tiedetään, että arktinen alue ei ole erillään maailmanpolitiikasta. Silloin on entistäkin tärkeämpää, että tutkimus ja tutkijoiden käytännön yhteistyö jatkuu yli rajojen.

Paula Kankaanpää & Markku Heikkilä
Arktinen keskus

www.combathapkido.fi –

Lisätietoja Combat Hapkidon harrastamisesta Suomessa

www.facebook.com/CHRovaniemi –

Combat Hapkido Rovaniemi ry:n Facebook-sivut

ANNA-LEENA MUOTKA

Kaiken ikäisille sopivaa itsepuolustusta

Combat Hapkido on itsepuolustuslaji, joka on yksi tyyliuunta korealaisesta Hapkidosta. Lajin pääpaikka on Yhdysvalloissa. Vuonna 1989 lajin suurmestari amerikkalainen John Pellegrini nimesi Hapkido-tyylinsä Combat Hapkidoksi. Lajissa ei järjestetä kilpailuja, ja siitä on karsittu pois näyttäviä mutta ei niin tehokkaita liikkeitä. Kyseessä ei ole kamppailu-urheilu, vaan tarkoituksena on oppia itsepuolustusta.

Lapin yliopistolla markkinoinnin lehtorina toimiva Ossi Vuorilampi on pukeutunut mustaan Hapkido-pukuun. Maanantaisin ja torstaisin Rovaniemen kamppailukeskuksessa kokoontuu Combat Hapkido Rovaniemi ry. Seura on perustettu kolme vuotta sitten, ja Vuorilampi toimii nykyään seuran puheenjohtajana. Combat Hapkidoa hän on harrastanut neljä vuotta. Rovaniemellä seuraan kuuluu 17 jäsentä, ja koko Suomessa lajin harrastajia on noin parisataa.

– Jonkinlaisen tällöisen itämaisen lajin harrastus oli ollut mielessä kauan, ja tämä alkoi tuntumaan siltä, että tämä kiinnostaa oikeasti, Vuorilampi kertoo.

Vuorilampi toteaa että kynnys aloittaa lajin harrastaminen on matala. Se sopii hyvin kaiken ikäisille ja myös sellaisille, jotka eivät ole kovin notkeita. Esimerkiksi kaikki potkut tulevat enintään vyötärön korkeudelle.

– Kuka tahansa normaalikuntainen voi tulla mukaan. Alussa on kohtalaisen yksinkertaisia asioita, joista lähdetään liikkeelle. Opetellaan muun muassa kaatumisia. Tästä on käytännön hyötyä esimerkiksi, jos liukastuu talvella, Vuorilampi toteaa.

Combat Hapkidossa suurin osa liikkeistä tehdään kiertämällä käyttäen koko vartalon voimaa. Tyypillistä Hapkidolle on, että hyökätään vastustajan heikkoutta vastaan, ei vahvuutta vastaan, ja käytetään pyöreyttä liikkeitä suorien liikkeiden sijaan.

– Kovin moni harjoitus alkaa niin, että joku on tarttunut ranteesta kiinni. Tämän jälkeen yleensä tehdään hämäys. Voin vaikka potkaista jalkaan ja kiinnittää toisen huomion alas ja tämän jälkeen käännän kättä ja pyöräytän maahan. Tämä on hyvin perusmallinen tekniikka, jolla saadaan ka veri maahan, Vuorilampi kertoo.

Vyöarvot ovat lajissa valkoinen, keltainen, oranssi, vihreä, purppura, sininen, ruskea, punainen, punamusta, mustavalkoinen ja musta. Lisäksi mustan vyön vyöarvoja on useita. Vuorilammen vyöarvo on tällä hetkellä punamusta.

Johan-Eerik Kukko

Kaikkea muuta kuin perusharmaata byrokratiaa

ALUMNI

Pienissä kunnissa kaikki tietävät, mitä tehdään ja miksi. Johtamisen näkökulmasta pieni kunta mahdollistaa kokonaisvaltaisen työn, kun organisaation portaat ovat matalat ja kokonaisuudet ovat hahmotettavissa, tiivistää Joonas Hänninen vastauksensa kysymyksen, mikä pienissä kunnissa viehättää.

Hänninen voisi tosiaan päätellä olevan viehtyneen pieniin kuntiin. Kun hän vuonna 2009 sai päätökseen johtamisen kandidaattiopinnot, löytyi kotipaikkakunnalta Sallasta mielenkiintoinen tehtävä kunnan kehittämissuorituksen parissa. Sallassa vietettyjen vuosien jälkeen työpaikka vaihtui tämän vuoden alussa Pelkosenniemelle, missä Hänninen vastaa kunnan yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnosta. Marraskuussa matka käy uuteen pieneen kuntaan, kunnanjohtajaksi Joroisiin Etelä-Savoon. Tekipä hän graduksikin samasta aihepiiristä: pienen kuntaorganisaation strategiatyöstä.

Hänninen ei allekirjoitakaan usein kuultua käsitystä kunnista yksitoikkoina työpaikkoina.

– Perusharmaata virkamiestyötä ei ole enää olemassaakaan kunnissa. Ja lähivuosien uudistukset takaavat sen, että jatkossakaan ei tule olemaan tylsää, hän naurahtaa.

Kuntasektorilla on käynnissä iso myllerrys. Meneillään ovat muun muassa kuntarakenteen ja -lain, valtionosuusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistukset, jotka vaikuttavat ratkaisevasti kuntien asemaan, talouteen ja palveluihin. Hännisen mukaan kunnilta edellytet-

JOONAS HÄNNINEN

- Kotoisin Sallasta
- Yhteiskuntatieteiden maisteri Lapin yliopistosta 2014, pääaine johtaminen
- Työskennellyt Sallan kunnassa hallinto-, kehittämis- ja projektitehtävissä 2009–2013 sekä Pelkosenniemen kunnan vs. kunnansihteerinä vuoden 2014 alusta lähtien
- Aloittaa Joroisten kunnanjohtajana marraskuussa 2014

tään nykyisin myös yhä enemmän osallistumista julkisen sektorin kehitykseen, muun muassa lausuntojen antamista valtionhallinnon suunnitelmiin.

– Se toki lisää työtä mutta vahvistaa samalla demokratiaa ja osallisuutta, hän sanoo.

Silti pienten kuntien tulevaisuus huolestuttaa.

– Viime vuosien uudistukset ovat isoimpia muutoksia kymmeniin vuosiin. Pienet kunnat ovat nyt jäämässä häviäjiksi, kun uudistuksissa pyritään keskittämiseen ja suuriin yksiköihin. Toivoisin valtiovallalta malttia. Kunnilla on pitkä kokemus palveluiden tuottamisesta ja paikallistuntemusta palvelutarpeista. Jos nyt hätäillään, on vaarana, että syntyy epätasa-arvoisia ja epätarkoituksenmukaisia rakenteita, joissa peruspalvelut etäännyvät kuntalaisista, Hänninen toteaa.

Uuteen kunnanjohtajan työhönsä Joonas Hänninen suuntaa yhteistyötä korostaen.

– Toiveet ja paineet kohdistuvat kunnissa usein kunnanjohtajaan, mutta ei kukaan johda yksin. Kunta voi toimia vain luottamushenkilöiden, virkamiesten ja operatiivisen johdon tiiviin yhteistyön kautta, Hänninen painottaa.

Kuntasektoria hän suosittelee tulevaisuuden työpaikaksi monipuolisista ja haastavista tehtävistä kiinnostuneille.

– Mielenkiintoisen työn lisäksi kunnan työntekijä saa olla mukana lähitulevaisuuden suuressa yhteiskunnallisessa murroksessa.

Sari Väyrynen

TAUSTA

- YTHS:n toimintaa rahoitetaan opiskelijoiden maksamalla terveydenhoito- ja käyntimaksuilla, Kansaneläkelaitoksen maksamalla korvauksella sekä yliopistokaupunkien maksamalla yleisavustuksella. Lisäksi valtio budjetoi YTHS:lle vuokra-avustusta.
- Syksyllä 2014 valtion budjettiriihi päätti vuokra-avustuksen puolittamisesta valtion budjetissa. Tämä tarkoittaa noin kahden miljoonan euron lovea YTHS:n budjettiin.

Lähde: yths.fi

Opiskelijoiden terveydenhuolto muutoksen kourissa

Viiimekeväisen valtion kehysriihen jälkeen yliopisto-opiskelijoita on puhuttanut Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiöön (YTHS) kohdistuvat budjettileikkaukset. Tällä hetkellä YTHS tarjoaa opiskelijoille kohtuuhintaisia terveyspalveluita valtakunnallisesti kolmessatoista toimipisteessä, mutta tulevaisuudessa palveluita joudutaan väistämättä sopeuttamaan.

Tällä hetkellä opiskelijoiden kokemukset YTHS:n tarjoamien palveluiden tasosta ovat pääosin positiivisia. Oikeustieteen opiskelija Elina Kokkonen näkee palveluiden laadun vastaavan hintaa erittäin hyvin. Kokkonen mukaan myös hoitojonot ovat varsin kohtuulliset.

– Omien kokemusteni perusteella julkisen puolen jonotusajat ovat jonkin verran pidempiä, enkä ole opiskeluaikaniani turvautunut niihin kertaakaan. Yksityisellä puolella olen neljän vuoden aikana käynyt kerran lyhyemmän jonotusajan vuoksi, Kokkonen toteaa.

YTHS:n Rovaniemen terveyspalveluyksikön johtajan, lääkäri Virpi Hyvösen mukaan jonoja esiintyy erityisesti lukuvuoden alkupuolella loka-marraskuussa. Jonot pysyvät kuitenkin maltillisina.

– YTHS:n työntekijät pyrkivät työajoissaan joustavuuteen, ja ruuhka-aikoina toimipisteessä työskennellään tarpeiden mukaisesti. Jonottamiselta voi välttyä asioimalla esimerkiksi opiskelijoiden loma-aikana, Hyvönen neuvoo.

YTHS pyrkii myös kehittämään sähköisiä palvelujaan. Parhailleen YTHS on mukana Meedoc-kokeilussa. Meedoc-järjestelmän avulla potilas voi olla yhteydessä lääkäriin virtuaalisesti iPadin välityksellä mutta kuitenkin siten, että potilas on läsnä YTHS:n toimitiloissa. Lisäksi Hyvönen toivoo opiskelijoilta aktiivisuutta jonojen purkamisessa: vastauspyynnöt tulisi huomioida ja käyttämättä jäävät ajanvaraukset peruuttaa.

Sopeuttamistoimien mahdollisia kokonaisvaikutuksia Virpi Hyvönen ei tässä vaiheessa pysty arvioimaan mutta näkee mahdolliseksi YTHS-maksun sekä ajanvarauksen peruuttamatta jättämisestä aiheutuvien sakkomaksujen korottamisen.

Opiskelijoiden kannalta olisi luonnollisesti toivottavaa, että palveluiden kohtuuhintaisuus ja saatavuus säilyisivät. Aika kertoo, miten käy.

Perttu Sonninen

Uutta yliopistopolitiikkaa ja rakenteellisia uudistuksia

Kuvat: ILKKA RUUSKA

Rehtori Mauri Ylä-Kotola käsitteli lukuvuoden avajaispuheessaan muun muassa yliopistopolitiikkaa, jonka hän totesi olleen viime vuosina pääkaupunkiseutua tukevaa. Nyt voisi olla aika muuttaa suuntaa, Ylä-Kotola sanoi.

Lisäksi Ylä-Kotola käsitteli puheessaan arktisen muutoksen tutkimuksen haasteita tilanteessa, jossa on pitkään uskottu, että Suomi on luonnonvaroiltaan köyhä ja Euroopan syrjässä sijaitseva maa ja Lappi Suomen syrjäisin alue.

– Arktinen buumi on muuttanut tätä käsitystä. Arktisten alueiden luonnonvaroja tulaaan hyödyntämään nykyistä laajemmin, uusia kulkuyhteyksiä avautuu ja myös matkailu lisääntyy, vaikka tällä hetkellä maailmanpoliittinen tilanne ja Euroopan talouskriisi ovat hidastaneet kehitystä, Ylä-Kotola arvioi.

– Lapin yliopistolla on tulevaisuudessa hyvät mahdollisuudet profiloitua Euroopan unionissa arktisten kysymysten erityisosaajana. Tämä edellyttää kuitenkin vahvaa strategista yhteistyötä sekä muiden suomalaisten että kansainvälisten korkeakoulujen kanssa, Ylä-Kotola totesi.

Tarvitaan rakenteellisia uudistuksia

Lapin yliopiston ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtaja Janne Hälinen oli tyytyväinen siitä, että opiskelijaterveydenhuoltoon kohdistetut leikkaukset puolitettiin 2,1 miljoonaan euroon. Opiskelijoiden terveydenhuolto tulisi Hälinen mukaan ulottaa myös ammattikorkeakoulujen opiskelijoihin, jotta he olisivat tasa-arvoisessa asemassa yliopistoissa opiskeleviin nähden.

Hälinen pohdiskeli myös duaalimallia ja kysyi, onko nykyisenlainen duaalimalli tullut tiensä päähän.

– Duaalimalli on kieltämättä palvellut hyvin tähän asti, mutta nyt on arvioitava, voiko tilanne jatkua pitkään tällaisena. Meidän on noustava poteroistamme ja mietittävä, mikä todella on säilyttämisen arvoista ja mistä voimme luopua, Hälinen sanoi.

Tarvitaan uusia alkuja

Juhlpuheen avajaisissa piti rehtori Stephen B. Jones yhdysvaltalaisesta Antioch University New Englandista.

Lukuvuoden aloittamisen hengessä rehtori Stephen B. Jones luotasi puheessaan uusia alkuja kehottaen kuulihoita muun muassa keskittymään tulevaan, sisäistämään velvollisuutensa maapalloa kohtaan sekä palvelemaan yhteistä hyvää omien kykyjensä mukaan.

Kokemuksen tutkimus IV

Annan kokemukselle
mahdollisuuden

Kaisa Koivisto, Jani Kukkola, Timo
Latomaa & Pirkko Sandelin (toim.)
Lapin yliopistokustannus, 2014
285 s., ISBN 978-952-310-997-1

Kokemus on välitön osa jokaisen ihmisen arkielämää. Sen lisäksi se liittyy muun muassa mielenfilosofiaan, psykologiatieteeseen ja kognitiotieteeseen. Kokemuksen tutkimus ulottuu teoreettisesta tutkimuksesta käytännön sovelluksiin esimerkiksi käytettävyyttutkimuksessa, kasvatustieteessä ja sosiologiassa sekä useilla muilla perus- ja soveltavilla tieteenaloilla.

Kokemuksen tutkija esittää tutkimusprosessin aikana itselleen monia kysymyksiä. Mitkä ovat kokemuksen rajat ja mahdollisuudet? Onko kokemus aina totta? Kuinka kokemus voidaan ottaa haltuun käsitteellisesti ja tutkimuksellisesti? Muun muassa näitä kysymyksiä pohditaan *Kokemuksen tutkimus* -kirjasarjan neljännessä osassa, jonka teemana on Annan kokemukselle mahdollisuuden.

Kirja jakaantuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa käsitellään kokemuksen filosofisia ja aatehistoriallisia kysymyksiä. Toisessa osassa pohditaan kokemuksen tutkimuksen menetelmiä ja kolmannessa sen käytäntöä.

www.ulapland.fi/lup

IUP LAPLAND UNIVERSITY PRESS
LAPIN YLIOPISTOKUSTANNUS

Moniammatillisen päihdetyön käytäntöjä kehittämässä

Tarja Orjasniemi (toim.)

Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta, 2014

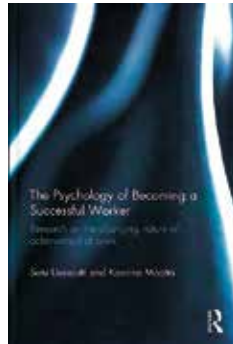
Luettavissa Doria-tietokannassa
www.doria.fi

Sosiaalityön professori Tarja Orjasniemen toimittamassa verkkojulkaisussa tarkastellaan tämän päivän päihdetyön ilmiöitä, menetelmiä, strategioita ja rajapintoja.

Julkaisu koostuu kuudesta osa-alueesta: päihdetyö ja naiset, päihdetyö ja nuoret, ryhmät ja vertaistuki, menetelmien kehittäminen, asiakkaan kohtaaminen sekä päihdetyön paikalliset kehittämisstrategiat ja yhteistyön rajapinnat. Jokaisessa osa-alueessa tarkastellaan myös päihdetyön käytäntöjen ja menetelmien kehittämistä.

Julkaisussa nousee esille työntekijöiden positiivinen ja asiakaslähtöinen työote sekä käytännön työssä että tutkimus- ja kehittämistyössä. Julkaisun punaisena lankana on vahva työntekijän ääni: asettuessaan asiakkaan puolelle, hän jää usein päihdetyön saralla muiden ammattien jalkoihin.

Verkkojulkaisu perustuu ESR-koulutushankkeeseen, jonka rahoitukseen osallistuivat myös Pohjois-Suomen yliopistot ja ammattikorkeakoulut.

The Psychology of Becoming a Successful Worker:

Research on the Changing Nature of Achievement at Work

Satu Uusiautti ja Kaarina Määttä
Routledge, 2014

Dosentti Satu Uusiautti ja professori Kaarina Määttä määrittelevät teoksessaan työnsämenestymisen positiivisen psykologian keinoin. Teos keskittyy sekä yksilöllisten että yhteisöllisten menestystekijöiden tarkasteluun.

Ihmissen työmenestys merkitsee osaamista, tunnetta, pätevyys ja pystyvyyden kokemuksia sekä saavutettuja ansiokkaita aikaansaannoksia ja tuloksia. Työnsämenestymisen tuottaa iloa ja onnistumista, jotka säteilevät myönteisesti myös muuhun elämään.

– Työelämä ei ole muun elämän syöppö tai kilpailija, vaan päinvastoin, parhaimmillaan työssä menestymisen antaa voimavaroja ja iloa muillekin elämänaloille, Satu Uusiautti sanoo.

– On selvää, että työmenestys ei johdu vain menestyjän henkilökohtaisista ominaisuuksista. Menestyjä tarvitsee tuekseen palkitsevan ja innostavan työyhteisön sekä tukea antavan perhe- tai kotitautan, Kaarina Määttä tiivistää.

eCompetence for Social Work

Arja Kilpeläinen & Kirsi Pääkkönen (toim.)

Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta, 2014

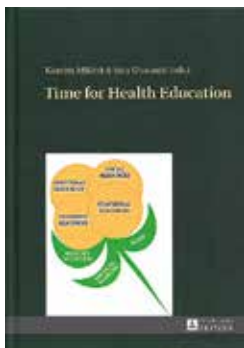
Saatavana myös verkkoversiona
Doria-tietokannassa, www.doria.fi

Teos tarkastelee sosiaalityön muuttuvia haasteita informaatioyhteiskunnassa. Teoksen ovat toimittaneet sosiaalityön e-osaamisen maisterikoulutuksen yliopisto-opettajat Arja Kilpeläinen ja Kirsi Pääkkönen.

Kirja koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa kirjoittajat tarkastelevat sosiaalityön tämänhetkisiä haasteita ylläpidettäessä hyvinvointipalveluja etenkin harvaanasutuilla alueilla. Tarve tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämiselle on ilmeinen, mutta sen käyttöaste vaihtelee vielä paljon.

Teoksen toisen osan keskiössä on sosiaalityön e-osaamistarve. Artikkeleissa tarkastellaan tämän hetkistä verkkopalvelutarjontaa sosiaalialalla, sosiaalityön ja informaatioteknologian suhdetta Pohjois-Suomessa sekä informaatioteknologiaa ja sosiaalityötä yhdistävää koulutusta.

Teos kokoaa yhteen kolmevuotisen ESR-rahoitteisen Sosiaalityön e-osaamisen maisterikoulutus -hankkeen tuloksia.

Time for Health Education

Kaarina Määttä & Satu Uusiautti (toim.)
Peter Lang, 2014

Suomalaista terveystieteistä käsittelevässä teoksessa tarkastellaan terveystieteiden arvoa ja toteutusta Suomessa ja ulkomailla analysoimalla kirjavia terveystieteistä. Terveystieteiden käsitteistö on laaja, mikä johtuu siitä, että aihepiiriä tutkitaan monella eri tieteenalalla. Kirja avaa uusia näkökulmia terveydenlukupolitoon uudentyyppisten terveystieteiden avulla.

Professori Kaarina Määttä ja dosentti Satu Uusiautti lisäksi kirjassa kirjoittavat Lapin yliopistosta valmistuneet asiantuntijat: kasvatustieteen tohtori Maija Rask, kasvatustieteen tohtori Outi Hyry-Honka, kasvatustieteen tohtori Ari Kunnari, kasvatustieteen tohtori Marika Savukoski, kasvatustieteen maisteri Sanna Hoisko ja kasvatustieteen tohtori Teija Koskela.

Kirjassa luodaan katsaus terveystieteiden asiantuntijuuteen oppilashuollon ja positiivisen psykologian näkökulmista. Erilaisia terveyden edistämisen keinoja kirjassa nostetaan esille lasten ja nuorten erityistapausten kautta.

Snow Design from Lapland:

Initiating Cooperation
Timo Jokela, Elina Härkönen &
Antti-Jussi Yliharju (toim.)
Lapin yliopiston taiteiden
tiedekunta, 2014

Lapin yliopiston Lapland Snow Design -hanke on julkaissut teoksen, joka valottaa lapilaista lumi- ja jääosaamista ja sen kehittämistä muotoilun avulla kilpailukykyiseksi vientituotteeksi.

Hankkeen tavoitteena on ollut kehittää muotoilun avulla Lapin lumi- ja jääosaaminen kilpailukykyiseksi vientituotteeksi koulutusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyönä. Keskeisessä asemassa julkaisussa ovat lumi- ja jääympäristöjen käyttäjälähtöinen suunnittelu, muotoilu, toteutus ja markkinointi.

Kirjan ovat toimittaneet professori, Lapland Snow Design -hankkeen vastuullinen johtaja Timo Jokela, suunnittelija Elina Härkönen ja hankkeen projektipäällikkö Antti-Jussi Yliharju. Lisäksi Lapin yliopistosta teoksessa kirjoittavat Satu Miettinen, Johan Edelman, Antti Stöckell, Mirja Hiltunen, Päivi Rautajoki, Hanna Viitasaari sekä joukko muotoilun maisteriopiskelijoita.

Traditio ja murros kuvataiteilijakoulutuksen pedagogiikassa

Timo Jokela, Antti Salokannel &
Elina Härkönen (toim.)
Lapin yliopisto 2014
Luettavissa Doria-tietokannassa
www.doria.fi

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston kuvataiteiden uusi julkaisu pureutuu nykytaiteen opetuksesta käytävään keskusteluun. *Traditio ja murros kuvataiteilijakoulutuksen pedagogiikassa*. Teos keskittyy nimensä mukaisesti kuvataiteilijoiden koulutuksen perinteisiin ja meneillään olevaan murrokseen.

Modernismin perinteen vastapainoksi artikkeleissa pohditaan taidekorkeakoulujen kuvataiteen pedagogiikan muutosta ja kysytään, miten nykytaiteen vuoropuhelu, asiayhteyksiä ja tilannesidonnaisuutta korostavat toimintatavat ovat muuttaneet opetusta, oppimista ja taiteilijoiden ammattikuvaa.

Pohdinnat eivät liity niinkään siihen, mitä sisältöjä kuvataiteilijoille opetetaan, vaan siihen, miten ja missä yhteydessä nykytaidetta opetetaan. Julkaisussa esitellään muiden muassa Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan soveltavan kuvataiteen maisteriohjelman taustoja ja pedagogisia menetelmiä.

● **MIIA HEIKKINEN**

Väitös 10.5.2014

Ongelmaperustainen pedagogiikka muuttaa arviointia

Tapaustutkimus ongelmaperustaisen opetussuunnitelman siirtymävaiheesta Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa

Ammattikorkeakoulujen uudet osaamisperustaiset opetussuunnitelmat ohjaavat kehittämään opiskelijoiden arviointia. Pelkän tiedon mittaamisen sijaan tulee arvioida työelämässä arvostettuja taitoja, kuten ongelmanratkaisukykyä ja oman työn arviointia.

Miia Heikkisen tutkimuksen mukaan itsearviointin eri muodot, kuten pohdiskeleva reflektioessee ja ammatillisen kasvun arviointikansio, kehittivät opiskelijoiden arviointitaitoja. Myös opettajat joutuivat pohtimaan auktoriteetti-asemansa ja opettelemaan uusia taitoja, kuten opiskelijan äänen huomioimista ja kehittävän palautteen antamista.

● **SANNA ALILA**

Väitös 16.5.2014

”Työnohjaus auttaa löytämään omia vahvuuksia ja... toimintakulttuurin luomisessa”

Työnohjaus inklusiivisen opettajuuden tukena

Inklusiivinen koulu, jossa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat opiskelevat samoissa ryhmissä muiden kanssa, on oppilaille ja yhteiskunnalle mahdollisuus. Sen ajatellaan poistavan ennakkoluuloja, ehkäisevän syrjintää ja rakentavan tasa-arvoista yhteiskuntaa.

Opettajille inklusiivinen koulu voi kuitenkin olla haaste, sillä se muuttaa työnkuvaa huomattavasti. Sanna Alilan tutkimuksen mukaan opettajat hyötyisivät laajasta ja systemaattisesta työnohjauksesta. Työnohjaus voi muun muassa selkiyttää ammattiroolia ja edistää koulun toimintakulttuurin muutosta.

● **PEKKA ALARÄISÄNEN**

Väitös 23.5.2014

Palkitseminen työelämässä

Palkitsemisen todellisuus suomalaisilla työmarkkinoilla johtavassa asemassa työskentelevien näkökulmasta

Pekka Alaräisänen tutkimuksen mukaan rahalliset bonukset ovat kelvollisia mutta riittämättömiä työelämän kannustinkeinoja.

– Usein kysytään, miten saataisiin ihmisistä enemmän irti. Sen sijaan voitaisiin miettiä, miten työntekijöitä palkitaisiin siten, että he saisivat sisäisen motivaationsa kautta enemmän itsestään irti, Alaräisänen toteaa.

Urakehityksen tai rahan sijasta työntekijän tavoitteena voi olla esimerkiksi ajoittainen hitaampi työskentelyvauhti tai perhe-elämään ja harrastuksiin panostaminen. Oikeanlaisella palkitsemisella on mahdollista motivoida ja sitouttaa ihmisiä yhteisiin tavoitteisiin myös silloin, kun taloudellinen vastine työstä ei enää merkitse yhtä paljon kuin aikaisemmin. Näin onnistunut palkitseminen vaikuttaa työssäjaksamiseen, tehostaa työntekoa ja tuottaa myös yritykselle enemmän. Onko tulevaisuudessa paras työntekijä siis työpaikallaan vähiten?

"Siinä pitäs pomottaa itteään..."

Tapaustutkimus vastuuseen kasvamisesta
alkuopetusluokassa

Anita K. Haataja tarkastelee tutkimuksessaan 7–8-vuotiaiden vastuuseen kasvamista ja vastuun ilmenemistä koulu-
luokan vastuutyösovelluksen avulla. Vastuu ilmeni esimerkiksi rohkeutena ilmaista omia mielipiteitä, itsetietoisuuteen heräämisenä, vapauden vaatimuksena ja aloitteellisuutena.

Vastuullisuuden kasvattamisessa tärkeää on järjestää oppilaita osallistava oppimisympäristö sekä se, miten opettaja kohtaa kasvatettavansa. Tietoinen vastuuseen kasvattaminen voi ehkäistä myös koulukiusaamista, sillä eettistä vastuunottoa harjoitellut oppilas on oppinut ottamaan rohkeasti esille kiusaamisenkin kaltaiset asiat.

Influences of Market Orientation and Trust on the Innovativeness and Performance of Small and Medium Enterprises in Lithuanian Tourism Networks

Keskinäinen luottamus ja yhteistyö nähdään usein pienten matkailualan yritysten menestyksen avaimena. Eglė Ruibytėn tutkimuksen mukaan luottamus ja innovatiivisuus eivät kuitenkaan aina kulje käsi kädessä.

– Mitä vähemmän tutkimani yritykset luottivat toisiinsa, sen innovatiivisempia palveluita ne tuottivat. Yritykset haluavat olla poikkeuksellisia ja saada mahdollisimman ison osuuden markkinoista, Ruibytė väittää.

Yritykset etsivät kuitenkin kumppaneita, jotka jakavat samankaltaiset arvot ja käyttäytyvät odotusten mukaisesti. Mitä enemmän yritykset luottavat toisiinsa, sen kiinnostuneempia ne ovat tunnistamaan yhteistyökumppaneidensa ja asiakkaidensa tarpeita.

People, International Projects and Public Administration

Interpreting the International
Human Resource Management Frame

Juhlapuheissa julkisella sektorilla työskentelevien osaamista ja kansainvälisyyttä arvostetaan. Työskentely kansainvälisissä projekteissa antaa toimintaan osallistuville uusia eväitä toimia myös kotimaassa.

Ville Kivivirran tutkimuksen mukaan julkisella sektorilla ei usein kuitenkaan osata hyödyntää kansainvälisen toiminnan tarjoamia mahdollisuuksia. Erityisesti ulkomaan-komennukselta paluun järjestäminen sekä kansainvälisen toiminnan käyttö henkilöstön kehittämisessä ovat osin lapsenkengissä. Kansainvälistä projektitoimintaa ei myöskään ole aina integroitu osaksi muuta toimintaa, vaan se on oman saarekkeensa, joka alkaa, loppuu ja katoaa.

Autetuksi tuleminen

Valtaistavan sosiaalisen asianajon
edellyttämät toimijuudet

Liisa Hokkanen muotoilee tutkimuksessaan auttamisen teoriaa, joka hahmottelee auttamisen yhteiskunnallisia edellytyksiä.

Tutkimuksen mukaan auttamista ei voi jättää yksilöiden harteille, vaan autetuksi tuleminen on ammattilaisten, vapaaehtoisten ja vertaistoimijoiden yhteistä tekemistä. Yhteiskunnan tulee luoda edellytykset, jotka ohjaavat tunnistamaan avun tarpeen ja tekevät auttamisesta helppoa. Jos auttamiselle ja palveluiden pariin pääsemiselle asetetaan joustamattomia rajoja, kuten lääkityksen käyttö ennen terapiaan hakeutumista, auttamista suuntaavat todellisten elämäntilanteiden sijaan hallinnolliset toimintakäytännöt.

 MARI KIVISTÖ

Väitös 15.8.2014

Kolme ja yksi kuvaa osallisuuteen

Monimenetelmällinen tutkimus vaikeavammaisten ihmisten osallisuudesta toimintana, kokemuksena ja kielenkäyttönä

Poliittisessa puheessa tavoitellaan usein vammaisten ihmisten täysimääräistä osallisuutta. Mari Kivistön tutkimuksen mukaan tämä tavoite ei käytännössä ole Suomessa toteutunut, vaan vammaisten osallisuus jää usein retoriikan tasolle.

Näennäisen osallisuuspuheen sijaan tulisi tukea osallisuuden erilaisia muotoja. Tutkimuksen tuloksia voidaankin hyödyntää vammaisten ihmisten osallisuuden vahvistamiseksi. Väitöskirja koostuu kolmesta osatutkimuksesta, jotka koskevat oululaisia henkilökohtaisen avun saajia.

 ILKKA KAMAJA

Väitös 29.8.2014

Ajan vuorovedet vaihtuvat

Tieteenalan kehittäminen käsitteen-, mallin- ja teorianmuodostuksen avulla

Ilkka Kamaja rakentaa tutkimuksessaan tieteelle laajan filosofisen ja metateoreettisen viitekehyksen, joka pyrkii vastaamaan uudenlaisen tietämisen haasteisiin. Kehyksessä käytetään ja yhdistetään klassista fysiikkaa makrotason kuvaajana, kvanttimekaniikan uusia tulkintoja, solubiologiaa uutena predominanttieteenä ja holistista ihmiskäsitystä mahdollistamaan ihmisen tajunnallisuuden huomioimisen.

Tutkimuksessa määritellään myös konkreettisesti uusi, informaatioteknologian korvaava tieteenala MID (multi-dimensional information-based discipline), jonka perustuu teoreettisesti Karl R. Popperin Kolmen maailman teoriaan.

 PIRJO KLEEMOLA-JUNTUNEN

Väitös 29.8.2014

Passage Rights in International Law

A Case Study of the Territorial Waters of the Åland Islands

Ahvenanmaan linnoittamattomuutta ja neutralisointia koskeva sopimus solmittiin ensimmäisen maailmansodan jälkimainingeissa vuonna 1921. Sopimus teki Ahvenanmaan aluevesistä Suomen sisäisiä ja ulkoisia aluevesiä mutta rajoitti suomalaistenkin sotalaivojen liikkumista alueella. Sopimus on edelleen voimassa ja määrittää Ahvenanmaan vesien käyttöä. Sitä sovelletaan yhdessä uudempien kansainvälisen oikeuden ja käytäntöjen kanssa.

Vaikka oikeuskäytännöt ja sopimukset ovat muuttuneet, on vuonna 1921 sovittu oikeus viattomaan kauttakulkuun säilynyt. Näin ollen sota-aluksetkin voivat kulkea Ahvenanmaan aluevesillä, jos niiden toiminta on rauhanomaista.

The Polar Journal esittelee napa-alueiden tutkimusta

Routledgen julkaisema *The Polar Journal* -tiedelehti nostaa esille uusimmassa numerossaan erityisesti pohjoisuuteen liittyvää ajankohtaista tutkimusta.

Lehdessä käsitellään muiden muassa kansainvälistä politiikkaa, kaivostoimintaa ja riskien hallintaa. Lehdessä kirjoittavat myös Lapin yliopiston tutkijat. Routledgen julkaiseman tiedelehden viimeisen numeron on toimittanut professori Antti Syväjärvi Lapin yliopistosta.

Uusi strategia: Profiliksi arktinen ja pohjoinen muutos

Joulukuussa 2013 Lapin yliopiston strategisesta tutkimuksesta julkaistiin kansainvälinen arvio. Siihen perustuen yliopistolle on laadittu uusi strategia, jossa arktisen ja pohjoisen muutoksen tutkimus on nostettu yksinomaiseksi profiilialaksi.

Aikaisemmassa strategiassaan yliopistolla oli kaksi profiilialaa: matkailututkimus sekä arktinen ja pohjoinen tutkimus. Nyt matkailu on siirretty yhdeksi painoalaksi kolmen muun joukkoon.

– Kaikki tiedekunnat eivät käytännössä kokeneet, että matkailun tutkimus koskee heitä. Uskon, että kaikki tiedekunnat ja laitokset voivat sen sijaan kokea, että arktisen ja pohjoisen muutoksen tutkimus on aidosti yhdistävä alue, rehtori Mauri Ylä-Kotola sanoo.

Pohjoista ja arktista on myös tarkennettu siten, että profiili kytkeytyy erityisesti muutokseen. Tematiikka liittyy ajankohtaiseen ja kaikkia koskettavaan ilmastomuutokseen, mutta avaa Ylä-Kotolan mukaan mahdollisuuksia myös muille muutoksen tutkimuksen ulottuvuuksille.

Rehtori Ylä-Kotola sanoo, että strategialla on vahva viestinnällinen ja tiedepoliittinen rooli sekä yliopiston sisällä että sen ulkopuolella. Esimerkiksi uudessa osaamisen suuntaamisen toimintamallissa yliopiston tutkijoita ohjataan julkaisemaan profiilialueeseen liittyvää tutkimusta ja hakemaan rahoitusta profiiliin sijoittuviin teemoihin.

– Kaikilla muilla yliopistoilla on ollut hyvin yleinen profiili, jossa on tarkoitus olla kansainvälinen tiedeyliopisto kaikilla aloilla. Lapin yliopistolla on sen sijaan ollut jo pitempään pohjoisuuteen painottuva profiili. Nyt kun arktinen on muotiasana, jota muutkin yliopistot haluavat hyödyntää, niin Lapin yliopistolla on tässä suhteessa erilainen uskottavuus.

– Meillähän on myös valtakunnallinen vastuu Suomen arktisesta tutkimuksesta ja saamelaisuuden yhteiskuntatieteellisestä ja oikeustieteellisestä tutkimuksesta.

Lisää rehtori Mauri Ylä-Kotolan ajatuksia yliopiston tulevaisuudesta:

www.ulapland.fi/kiteita > Teema > Strategia uudistuu

Lapin yliopiston strategia 2025: www.ulapland.fi/strategia

ARTO LUHTI

Kaivostoiminnan aiheuttama muutos

Suomen Akatemia myönsi kesäkuussa runsaat 800 000 euroa Lapin yliopiston tutkimusprofessori Jukka Similän johtamalle monitieteelliselle tutkimuskonsortiolle, jonka muodostavat Lapin yliopisto, Metsäntutkimuslaitos ja Geologian tutkimuskeskus.

Adaptiivinen muutoksen hallinta kohti kestävää taloutta arktisella alueella -tutkimushankkeessa tarkastellaan kaivostoiminnan aiheuttamaa muutosta ja sen hallintaa Lapissa. Hankkeessa muun muassa testataan ja kehitetään menetelmää, jonka avulla voidaan ennustaa kaivostoiminnan kehittymistä ja arvioida siihen liittyviä taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia.

Hankkeessa testataan ja kehitetään myös karttapohjaista menetelmää, jolla voidaan arvioida vaihtoehtoisia maankäyttöratkaisuja. Lisäksi hankkeessa tutkitaan, miten oikeudellinen sääntely tukee tai vaikeuttaa muutoksen hallintaa, sekä kehitetään muutokseen liittyvien ristiriitojen sovittelukäytäntöjä.

Tutkimusryhmän muodostaa yhteensä yksitoista tutkijaa. Lapin yliopistosta tutkimusryhmään kuuluvat tutkimusprofessori Jukka Similän lisäksi apulaisprofessori Ilari Hovila ja tutkija Anniina Oksanen. Metsäntutkimuslaitoksen osahanketta johtaa tutkimusprofessori Artti Juutinen ja Geologian tutkimuskeskukseen osahanketta erikoistutkija Pasi Eilu.

Lapin korkeakoulukonsernin innovaatio-ohjelma on valmistunut

Lapin korkeakoulujen yhteistyönä toteuttama innovaatio-ohjelma 2014–2020 on ohjelmakokonaisuus, jolla jatketaan vuonna 2009 aloitettua yhteistä suunnitelmallista tutkimus- ja kehitystyötä.

Uuden innovaatio-ohjelman keskeinen tavoite on edistää maakunnallisen innovaatioverkoston rakentamista sekä vahvistaa korkeakoulujen roolia alueen elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kehittämisessä yhteistyössä alueen muiden tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden kanssa.

Lapin yliopistolla ja Lapin ammattikorkeakoululla on omat strategiansa kansainväliseen ja kansalliseen tutkimukseen, taiteelliseen toimintaan sekä kehittämis- ja innovaatiotoimintaan.

Lapin yliopiston strategisena profiilialueena on arktisen ja pohjoisen muutoksen tutkimus. Lapin ammattikorkeakoulun strategiset painoalat ovat etäisyyksien hallinta, luonnonvarojen älykkään käytön edistäminen, turvallisuusosaaminen sekä arktinen yhteistyö ja pohjoinen rajaosaaminen.

Konsernin innovaatio-ohjelman pyrkimyksenä on osaltaan toteuttaa korkeakoulujen strategisia kärkiä.

Ympäristöalan osaamistarpeet kartoitetaan

Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelut on käynnistänyt suunnittelutyön Lapin alueen ympäristöalan toimijoiden osaamistarpeiden kartoittamiseksi. Suunnittelutyön pohjalta laaditaan 30 opintopisteen laajuisen koulutusohjelma.

Pohjois-Suomessa on käyty viime vuosina keskustelua muun muassa kaivostoiminnan ja energiarakentamisen ympäristö- ja sosiaalisista vaikutuksista. Ympäristöä hyödyntävien elinkeinojen rinnakkaiselo, ympäristövaikutusten arviointi ja riskien hallinta vaativat eri toimijoiden rakentavaa yhteistyötä ja vahvaa ympäristöosaamista.

Koulutusohjelma räätälöidään Lapin ja Kainuun alueen toimijoille, jotka tarvitsevat työssään yhteiskuntavastuun ja ympäristöjohtamisen osaamista tai ovat muuten osallisina ympäristöön liittyvissä hankkeissa tai ratkovat niihin liittyviä kysymyksiä. Lapissa koulutustarvekartoitukset aloitettiin kesäkuussa yhteistyökunnista ja niitä jatketaan alkusyksyyn.

Koulutusohjelman laativat Lapin yliopisto ja Aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut AIKOPA.

Lapin kuntien rakennemuutos

Perinteinen lappilainen kuntakartta, väestönkehitys ja hyvinvointipalvelujen tuottaminen ovat muutosten kourissa. Tämä käy ilmi Lapin kunnissa toteutetuista hyvinvointibarometreista ja -selonteista.

Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun yhteistyössä toteuttaman hyvinvointibarometrin mukaan Lapin väestön väheneminen voi muuttua hitaasti alenevan väestökehityksen kaudesta jopa väestöromahduksen kaudeksi, mikäli monissa lappilaiskunnissa tapahtuva yleinen työvoimaosuuksien aleneminen jatkuu.

Lappi on kestänyt ja kestää aikaisempien kokemusten mukaan suhteellisen korkeitakin työttömyyslukuja, mutta alenevat työvoimaosuudet ja myös miesten työvoimaosuudet voivat jatkossa koitua kohtalokkaiksi, barometrissä todetaan.

Barometrin mukaan lappilaiskuntien hyvinvoinnin tila on varsin voimakkaasti eriytynyt. Seutukunnittaisen eriytymisen lisäksi eriytymistä tapahtuu nyt myös saman seutukunnan sisällä.

Kaiken kaikkiaan Lapin lähitulevaisuutta ohjaavat suuruuden ekonomiaa korostavat kansalliset rakenneuudistukset, jotka välillisesti tai välittömästi murtavat perinteistä lappilaista kuntakarttaa ja hyvinvointipalvelujen tuottamista.

APURAHAT

Lapin rahaston apurahat

Suomen Kulttuurirahaston Lapin rahasto on myöntänyt apurahan seuraaville Lapin yliopiston tutkijoille ja opiskelijoille

- YTT JANNE AUTTO hyvinvointivaltion muutosta ja kansalaisuutta käsittelevään väitöksen jälkeiseen tutkimukseen 13 000 euroa
- TaK PANU JOHANSSON taiteelliseen työskentelyyn 11 000 euroa
- HTM KRISTA KOHTAKANGAS yrittäjien oman toiminnan arviointia ja armollisuutta käsittelevään väitöskirjatyöhön 22 000 euroa
- YTM HANNA LEMPINEN Barentsin alueen energiapolitiittista merkitystä käsittelevään tutkijavaihtoon Alankomaihin, matka-apurahana 1 000 euroa
- TaM MARI OIKARINEN taiteelliseen työskentelyyn ja näyttelyn järjestämiseen 6 500 euroa
- KT ERIKA SARIVAARA arktisen alueen kulttuuri-identiteettiä käsittelevään väitöksen jälkeiseen tutkimukseen 13 000 euroa
- MA MALGORZATA SMIESZEK Euroopan unionin nykyisiä ja mahdollisia rooleja arktisella alueella käsittelevään väitöskirjatyöhön 11 000 euroa
- OTM LAURA TARVAINEN kidutettujen turvapaikanhakijoiden haavoittuvuutta käsittelevään väitöskirjatyöhön, matka-apurahana 1 500 euroa
- OSKAR TOIVONEN ja Lapin yliopiston Vis Moot -joukkue Willem C. Vis Moot -oikeustapauskilpailuun osallistumiseen Itävallassa 2 000 euroa
- TaK ANNIINA TURUNEN saamenpuukujen silkkihuivia käsittelevään pro gradu -työhön, M. S. Elomaan apurahana 3 000 euroa
- KT SATU UUSIAUTTI työssämenestymisen ilmiötä ja sen edistämistä Lapissa käsittelevään väitöksen jälkeiseen tutkimukseen 26 000 euroa
- FM MARIA VÄISÄNEN porolaidunnuksen vaikutusta arktisen tundraan hiilitasapainoon, kasvillisuuteen ja maaperän hajotustoimintaan muuttuvassa ilmastossa käsittelevään väitöskirjatyöhön 11 000 euroa
- TAT SISCO YLMARTIMO luterilaisien jälleenrakennuskirkkojen alttaritauluja Lapissa käsittelevään tutkimusmatkaan Pohjois-Norjaan 1 500 euroa

Säätiöiden professoripoolin apurahat

Säätiöiden professoripooliin kuuluvat säätiöt ovat jakaneet 67 professorille 27 000 euron suuruisen apurajan 12 kuukautta kestävänsä tutkimustyöhön. Lapin yliopistosta apurahan saivat taidehistorian professori TUIJA HAUTALA-HIRVIOJA ja Venäjän kauppaoikeuden professori SOILI NYSTÉN-HAARALA.

APURAHAT

Koneen Säätiö

• Professori MERJA KINNUNEN, yliopistonlehtori KIRSTI LEMPIÄINEN ja työryhmä: Saako täällä asua? Pohjoisen näkökulmia eriarvoisuuteen -hanke, 5 100 euroa

Kunnallisan
kehittämissäätiö

• HTM PAULA ALATALO väitöskirjatyöhön "Kunnat sosiaalisen yhteiskuntavastuun toteuttajina Suomessa" 20 000 euroa

• HTK ANNIINA PESONEN pro gradu -tutkielmaan "Tarkastuslautakunnan asema ja merkitys kunnan toiminnan valvonta- ja ohjausjärjestelmässä" 1 500 euroa Mikko Jokelan rahastosta

Ella ja Georg Ehrnroothin
säätiö

• Master of Laws NAFISA YEASMIN Barentsin alueen kestävää maa-hanmuuttopolitiikkaa käsittelevään väitöstutkimukseen 22 000 euroa

Yrjö Uiton säätiö

• Master of Laws NAFISA YEASMIN Barentsin alueen kestävää maa-hanmuuttopolitiikkaa käsittelevään väitöstutkimukseen 5 000 euroa

Heldtin
stipendirahastosäätiö

• OTM PIRKKO HEIKKINEN myyjän virhevastuun rajoittamista kiinteistönkaupassa koskevaan väitöstutkimukseen 5 000 euroa

• OTM JUHANA RIEKKINEN väitöstutkimukseen informaatioteknologian ja verkkoyhteiskunnan kehityksen vaikutuksista todisteiden hankintaan ja todisteluun erityisesti rikosprosessissa, 5 000 euroa

Oskar Öflunds Stiftelse

• YTM JOONAS VOLA arktisten yhteiskunnallisten näkökulmien esittämistä tiedekeskusnäyttelyssä käsittelevään väitöstutkimukseen 3 000 euroa

• Master of Laws NAFISA YEASMIN Barentsin alueen kestävää maa-hanmuuttopolitiikkaa käsittelevään väitöstutkimukseen 3 000 euroa

Matkailututkimuksen
juhlaseminaarit

Matkailun koulutuksen aloittamisesta Lapin yliopistossa on kulunut 20 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi matkailututkimuksen oppiaine järjestää kolme seminaaria. Seminaarit ovat avoimia kaikille matkailun tutkimuksesta kiinnostuneille.

24.–25.10.2014, Pyhäntä: teemana matkailututkimuksen vaikuttavuus

26.1.2015, Rovaniemi: teemana matkailututkimuksen nykyisyys sekä matkailun alueelliset vaikutukset ja vastuullisuus

27.–28.3.2015, Rovaniemi (Suomen matkailututkimuksen seuran vuosittaisen tutkimussymposiumin yhteydessä): teemana matkailututkimuksen tulevaisuus ja ennakointi sekä matkailun kansalliset ja kansainväliset ulottuvuudet

/LayMatkailukoulutus20

www.ulapland.fi/LayMatkailukoulutus20

Kansainvälinen
porotalousseminaari

Arktikumissa järjestetään 19.–21. lokakuuta kansainvälinen porotalousseminaari. Pohjoismaiset tutkijat esittelevät uusinta tutkimustietoa porotaloudesta ja poronhoitoalueen maankäytöstä Pohjoismaissa. Seminaarissa käsitellään myös porotalouden paikkatietojärjestelmän hyödyntämistä Suomessa.

Seminaarin järjestää pohjoismaisten maa-taloustutkijoiden yhdistyksen porotalousjaosto yhteistyössä Lapin yliopiston Arktisen keskuksen, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa.

Kandipalaute muuttuu jatkuvaksi

Lapin yliopistossa viime keväänä toteutetun valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn mukaan opiskelijat voivat hyvin Lapin yliopistossa. Opetus koettiin laadukkaaksi, ja se vastasi opiskelijoiden ennako-odotuksia. Myös opetusmenetelmiin ja opintojen ohjaukseen sekä vuorovaikutukseen opetushenkilökunnan kanssa oltiin tyytyväisiä.

Valtakunnallinen kysely toteutettiin maamme kaikissa yliopistoissa. Lapin yliopistossa kysely lähetettiin viime keväänä 171 kandidaatin tutkinnon suorittaneelle. Lapin yliopiston vastausaktiivisuus oli maamme toiseksi paras, vastausprosentti oli 78,4.

Kysely toteutetaan seuraavan kerran 29.9–17.10.2014. Samalla siirrytään vaiheittain jatkuvaan vastausprosessiin eli kyselyyn vastataan valmistumisen yhteydessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön suunnitelman mukaan noin kolme prosenttia yliopistoille jaettavasta perusrahoituksesta osoitetaan opiskelijapalautteen perusteella.

Oppimisympäristö lukion kuvataideopetukseen

Kuvataidekasvatuksen opiskelijat Jenna Ohra-aho ja Erika Perttuli-Borobio kehittävät osana pro gradu -tutkielmaansa virtuaalisen mediakasvatuksen ja visuaalisen kulttuurin oppimisympäristön lukion kuvataideopetukseen tarpeisiin. Virtuaalisen oppimisympäristön tehtävänä on mahdollistaa sekä opettajien että oppilaiden aktiivinen osallistuminen sisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Samalla ympäristö toimii oppimisen ja arvioinnin välineenä.

Ilmarinen ja Lapin yliopisto yhteistyöhön

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen ja Lapin yliopisto aloittavat kolmivuotisen tutkimushankkeen, jossa tutkitaan henkilöstötuottavuutta ja älykästä, hyvinvoivaa työelämää.

Tutkimuksella pyritään parantamaan työkyvyttömyysriskin hallintaa ja työelämän laatua. Tutkimuksessa kartoitetaan henkilöstön kokeman työelämän laadun vaikutus työkyvyttömyysriskiin, määritetään aineeton henkilöstöpääoma työelämän laadun avulla sekä HR-käytäntöjen ja -johtamisen vaikutus henkilöstötuottavuuteen ja henkilöstökustannusten hallintaan.

– Tutkimus keskittyy yhteisöjen, hyvinvoinnin ja muuttuvan työn teemoihin ja liittyy sitä kautta Lapin yliopiston tutkimuksellisiin painopisteisiin. Etenkin hallintotieteissä on profiloitunut työn, työhyvinvoinnin, työyhteisöjen sekä muutoksen ja tuottavuuden tutkimukseen, hallintotieteen professori Antti Syväjärvi sanoo.

Tutkimushanke alkoi 1.8.2014, ja sen tutkimusjohtajana toimii dosentti HTT Marko Kesti.

PALKITTUJA

Altti Näsille kulttuuripalkinto

Lempäälän kunnan sivistyslautakunta on valinnut vuoden 2013 kulttuuriteoksi Altti Näsän toteuttaman interaktiivisen nettisivuston. Taiteiden tiedekunnan jatko-opiskelija Altti Näsi toteutti sivuston osana väitöskirjatyötään.

Sivustolle koottiin faktaa, tarinoita, piirroksia, videoita ja valokuvia Höytämön kylän historiasta ja nykypäivästä. Lisäksi sivuilla esiteltiin ihmisiä, palveluita ja harrastusmahdollisuuksia.

Palkinnon perusteluiden mukaan sivuston toteutus oli huolellinen, monipuolinen ja ennakkoluuloton. Sivuston ansiosta talletui paljon katoamisvaarassa ollutta tietoa Höytämön kylän historiasta.

Johtamisen opiskelija palkittiin

Johtamisen jatko-opiskelija Piritta Parkkarille myönnettiin parhaan paperin palkinto Tampereella elokuussa pidetyssä Johtamisen valtakunnallisessa tutoriaalisessa.

Parkkarin väitöskirjaa esittelevä paperi *Finland's got talent – The dreams of an entrepreneurial future* sai erityiskiitosta teoreettisesta innovatiivisuudestaan ja kriittisestä otteestaan.

Parkkari tekee väitöstutkimustaan yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa, tällä hetkellä Tekesin rahoittamassa Agile (Ketterät liiketoimintaa edistävät yhteiskehittämisen käytännöt) -hankkeessa.

NIMITYKSIÄ

JUSSI LEINONEN

Mauri Ylä-Kotola Lapin yliopiston rehtoriksi

Lapin yliopiston hallitus on valinnut kokouksessaan 16.6.2014 rehtori, mediatieteen professori Mauri Ylä-Kotolan Lapin yliopiston rehtoriksi 1.1.2015 alkavaksi viisivuotiseksi toimikaudeksi.

Mauri Ylä-Kotola on suorittanut filosofian tohtorin tutkinnon teoreettisessa filosofiasa Helsingin yliopistossa 1998.

Lapin yliopiston palvelukseen Mauri Ylä-Kotola tuli vuonna 1996. Taiteiden tiedekunnan professorina hän on toiminut yhtäjaksoisesti vuodesta 1997 alkaen ja taiteiden tiedekunnan dekaanina noin kuuden vuoden ajan. Lapin yliopiston rehtorina Ylä-Kotola on toiminut 1.8.2006 lähtien.

Kuvataideakatemian rehtorina Ylä-Kotola toimi 1.8.2005–31.7.2006 ja Kuvataideakatemian osa-aikaisena rehtorina 1.8.–30.11.2006.

JOUNI PORSÄNGER

KAARINA MÄÄTTÄ ARVIINTIKESKUKSEN ARVIINTI- NEUVOSTOON

Valtioneuvosto on nimittänyt opetusvarehtori, professori Kaarina Määttän Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointineuvoston jäseneksi 26.6.2014–31.5.2018 väliseksi ajaksi.

Arviointineuvosto osallistuu arviointikeskuksen strategiseen suunnitteluun sekä seuraa ja kehittää arviointikeskuksen toimintaa. Arviointineuvosto laatii myös esityksen arviointisuunnitelmaksi, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy.

ANNA-LEENA MUOTKA

SATU MIETTINEN PALVELU- ARKKITEHTUURIN STRATEGISEEN JOHTORYHMÄÄN

Taideteollisen muotoilun professori Satu Miettinen on nimetty valtiovarainministeriön asettaman Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelman (KaPa) strategiseen johtoryhmään.

Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelman toimikausi kestää vuoden 2017 loppuun asti. Ohjelman aikana luodaan yhteiset toimintamallit ja prosessit, jotka mahdollistavat kansallisen palveluarkkitehtuurin jatkuvan ylläpidon ja kehittämisen sekä tietovarantojen ja palveluiden kytkennän osaksi palveluarkkitehtuuria myös ohjelman päättymisen jälkeen.

IRMA VARRIO

ANU VALTONEN
KULTTUURITALOUDEN
PROFESSORIKSI

Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola on ottanut kutsusta kauppatieteiden tohtori, dosentti Anu Valtosen kulttuuritalouden professorin tehtävään yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan 1.8.2014 lukien.

Kauppatieteiden tohtoriksi Valtonen väitteli Kauppakorkeakoulussa vuonna 2004. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa Valtonen on työskennellyt vuodesta 2005 lähtien, viimeksi markkinoinnin professorina.

Valtonen on tehnyt koko akateemisen uransa ajan kulttuurintutkimuksellisesti orientoitunutta liiketaloustieteellistä tutkimusta. Temaattisesti viimeaikainen tutkimus paikantuu ruumiillisuuden, aistien ja nukkumisen tutkimukseen. Valtonen johtaa nukkumisen kulttuurien ja talouden yhteyttä tarkastelevaa monitieteistä tutkimusprojektia New Sleep order.

ANNA-LEENA MUOTKA

ANNE NUORGAM
SAAMENTUTKIMUKSEN
NUOREMMAKSI
TUTKIJAKSI

Saamentutkimuksen nuoremman tutkijan tehtäviin kuuluu väitöskirjatyö Lapin yliopistossa ja osallistuminen oman alan opetukseen. Tehtävä täytettiin ajalle 1.8.2014–31.7.2016.

Anne Nuorgam on suorittanut oikeustieteen maisterin tutkinnon Lapin yliopistossa 2012. Hän on toiminut oikeustieteiden tiedekunnassa määräaikaisena julkisoikeuden, erityisesti saamelaisoikeuden tutkijana.

ANNA-LEENA MUOTKA

SANNA VALKONEN
SAAMENTUTKIMUKSEN
APULAISSPROFESSORIKSI

Yhteiskuntatieteiden tohtori Sanna Valkonen on nimitetty saamentutkimuksen apulaisprofessorin tehtävään Lapin yliopistoon 2.5.2014 lukien.

Tutkimuspainotteisen apulaisprofessorin tehtävänä on saamentutkimuksen organisointi, täydentävän rahoituksen hankinta sekä saamentutkimukseen liittyvien tutkimusohjelmien kokoaminen ja tutkimusryhmien johtaminen. Lisäksi apulaisprofessorin edellytetään opettavan yliopistossa tutkimusosaltaan.

Sanna Valkonen on suorittanut yhteiskuntatieteiden tohtorin tutkinnon Lapin yliopistossa 2009. Hän käsitteli väitöskirjassaan poliittista saamelaisuutta.

JOHAN ISAK SIRI

PIGGA KESKITALO
DOSENTIKSI
HELSINGIN
YLIOPISTOON

Helsingin yliopiston kansleri on myöntänyt kasvatustieteen tohtori Pigga Keskitalolle kasvatustieteen dosentin arvon 30.5.2014.

Pigga Keskitalo on työvapaalla Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan saamen kielen lehtorin tehtävästä, ja hän työskentelee amanuenssina Saamelaisessa korkeakoulussa Koutokeinossa Norjassa.

Keskitalo on valmistunut Lapin yliopistosta kasvatustieteen tohtoriksi 2010. Hänen väitöskirjansa on ensimmäinen suomenkielinen saamelaiskasvatusta käsittelevä väitöskirja.

ANNA-LEENA MUOTKA

LYDIA HEIKKILÄ
SAAMENTUTKIMUKSEN
TUTKIJATOHTORIKSI

Tutkijatohtorin tehtävässä painottuvat väitöskirjatyön jälkeinen tutkimus ja tutkijanuran eteneminen. Tutkijatohtorin edellytetään osallistuvan alan opinnäytetöiden ohjaamiseen ja opetukseen. Tehtävä täytettiin ajalle 1.8.2014–31.7.2016.

Lydia Heikkilä on suorittanut valtiotieteen maisterin tutkinnon Turun yliopistossa 1990 ja yhteiskuntatieteiden tohtorin tutkinnon Lapin yliopistossa 2006.

Väitöskirjassaan hän käsitteli saamelaisen poronhoidon ja erämaahallinnon välistä argumentaatiota sekä keskeisiä näkemyseroja Suomessa ja Norjassa.

ARTTO LIITI

KAI KOKKO
PROFESSORIKSI
HELSINGIN
YLIOPISTOON

Lapin yliopiston ympäristöoikeuden professori Kai Kokko siirtyi Helsingin yliopiston ympäristöoikeuden professoriksi 1.8.2014 lukien.

Kokko on valmistunut oikeustieteen lisensiaatiksi Helsingin yliopistosta vuonna 1998 ja tohtoriksi Turun yliopistosta vuonna 2003.

Vuosina 2005–2006 Kokko toimi Korkeimmassa hallinto-oikeudessa erityisesti ympäristöasioiden esittelijänä. Lapin yliopiston ympäristöoikeuden professorina Kokko työskenteli 2006–2014.

*Koska homoseksuaalisuudesta
ei voitu puhua, siitä oli vaiettava.
Tabu vaatii kunnioitusta.*

ANNA-LEENA MUOTKA

Teoreettinen intressi arkielämän kuvana

Mistä ei voida puhua, siitä pitää vaieta.

Tätä Ludwig Wittgenstein (1889–1951) tunnetuinta tietoteoreettista ja metafyyistä lausumaa on käsitelty runsaasti filosofisessa keskustelussa. Ajatuksen sanallinen toistaminen ja filosofiset erittelyt eivät kuitenkaan ole johtaneet itse ajatuksen ymmärtämiseen. Niinpä hyvin monet ovat tuottaneet puhetta ja tekstiä sellaisesta, mistä ei voida puhua. Toiveita ja uskomuksia on puettu sanoiksi, on ovelasti ylitetty raja tietämisestä tietämättömyyteen, tuloksena tulee huonoa metafysiikkaa ja merkityksien kirpoamista. Filosofinen ja teoreettinen lausuma karkaa tyystin useimmilta kohti ajattelemattomuutta.

Jätän silleen *Tractatus*-teoksen (1921) syvästi filosofisen ajatuskiteytymän problematiikan. Sen sijaan tuon esiin lausuman ankaran kytkennän arkielämään:

Ludwig Wittgensteinille itselleen *Tractatus*en päättävä lause on varoitus ja normi, joka sulkee hänen suunsa henkilökohtaisista toiminnoista. Se painostaa häntä huolehtimaan muistiinpanoistaan ja estämään intiimien asioiden pääsyä julkisuuteen. Lausumassa kiteytyy halu sensuroida sekä omia sanomisiaan että häntä itseään koskevia tietoja.

Erityiseksi lausuma kohdistuu pitkälle edenneisiin filosofian opiskelijoihin ja hänelle läheisiin ihmisiin. Siitä on tullut vaikenemisen normi, jota on hämmästyttävän hyvin noudatettu. Edelleenkin filosofian opetuksessa jätetään mainitsematta Wittgensteinin homoseksuaalisuus. Useat yliopisto-opettajat ottavat koko asian esille vasta opiskelijan kommentoissa. Sivuuttamisessa on pulmansa. Opetuksessa jätetään käsittelemättä jotakin oleellista, mikä on vaikuttanut hänen filosofiaansa, tehnyt hänestä osaltaan hankalan ”totuuden puhujan”, suunnannut ihmisenä ja kannustanut erakkomaisiin ajankäyttöihin.

Sata vuotta sitten ja vielä 1950-luvulla arkisen elämän käyttäytymisvelvoitteet ovat olleet aivan toisenlaisia kuin nyt. Muutokset, tosin silti liian vähäiset, ovat toteutuneet Itävallassa, Englannissa, yleisesti Euroopassa ja myös Suomessa. Homoseksuaalisuus on ollut tabu, joka on johtanut uhkiin, luokituksiin ja pakkohoitoon. Jos jonkun seksuaalinen suuntautuminen on poikennut asetetuista standardeista, sen salassa pitäminen on ollut edellytys siedettävään elämiseen ja useimmiten ainoa keino välttää ikäviä ja tuhoisia seurauksia. Ludwigin veljen itsemurha on ahtaan ajan traaginen ilmaus. Koska homoseksuaalisuudesta ei voitu puhua, siitä oli vaiettava. Tabu vaatii kunnioitusta.

Ajattelevana ihmisenä Wittgenstein etsii itseään syrjässä, kävelee omin jaloin luonnossa ja käyttää käsiään kiipeilyssä, etäältä hän tavoittaa sosiaalisen moninaisuutta. Erillään olemisellaan hän saa kielestä otetta tavalla, jossa havainnollistuu kieli sääntöjä koettelevana pelinä sekä avautuu sanankäytön merkityksien vääjäämätön kytkös arkeen. Todellisuuskitka tekee kielestä sosiaalisen. Jos ihmistieteilijä ei tätä ymmärrä, hän on osaton Wittgensteinin ryydittämästä merkitysmurroksesta.

In memoriam

TARJA SÄRKKÄ 1959–2014

Lapin yliopiston suunnittelu- ja rahoitusjohtaja Tarja Särkkä kuoli 17.7.2014 sairauden murtamana Lapin keskussairaalassa.

Tarja Särkkä (o.s. Hyväri) kirjoitti ylioppilaaksi Kannuksen lukiosta vuonna 1978. Filosofian maisterin tutkinnon hän suoritti Oulun yliopistossa pääaineenaan kansantaloustiede vuonna 1984.

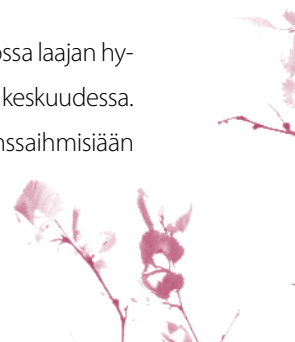
Tarja Särkkä toimi suunnittelijana Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksessa vuosina 1985–1987. Lapin yliopiston palvelukseen hän tuli vuonna 1988 toimien aluksi suunnittelijana ja erikoissuunnittelijana. Hänen nimikkeensä muutettiin myöhemmin suunnittelupäälliköksi ja siitä edelleen suunnittelu- ja rahoituspäälliköksi sekä vuodesta 2010 alkaen suunnittelu- ja rahoitusjohtajaksi.

Tehtävänimikkeiden muutos kuvaa hyvin Tarja Särkän aseman muodostumista entistä tärkeämmäksi Lapin yliopiston hallinnossa. Hän oli keskeinen henkilö Lapin yliopiston toiminnan ja talouden kehittäjänä 25 vuoden ajan. Vuosittaiset yliopiston ja opetusministeriön väliset tulosneuvottelut sekä yliopiston sisäiset tulosneuvottelut käytiin Särkän tekemän valmistelutyön pohjalta. Särkän taustatyö olikin avainasemassa yliopiston talouden turvaamisessa.

Asiantuntemuksensa ja miellyttävän käytöksensä ansioista Tarja Särkkä sai vuosien saatossa laajan hyväksynnän ja luottamuksen yliopiston oman väen sekä yliopiston yhteistyökumppaneiden keskuudessa.

Laaja surevien joukko jää kaipaamaan Tarjan ystävällistä ja empaattista asennetta kanssaihmiisiään kohtaan.

Esko Riepula, Lapin yliopiston rehtori 1979–2006 *Mauri Ylä-Kotola*, Lapin yliopiston rehtori 2006–

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON VUODEN 2015 APURAHAT

Suomen Kulttuurirahaston apurahat myönnetään yksityishenkilöille, työryhmille ja yhteisöille suomalaisen kulttuurin edistämiseen. Apurahat on tarkoitettu jatko-opintoihin ja tutkimustyöhön kaikilla tieteen aloilla sekä taiteelliseen työskentelyyn. Kulttuurirahasto tukee myös kulttuuripoliittisesti merkittäviä hankkeita, jotka edellyttävät tavanomaista suurempaa rahoitusta.

Kulttuurirahasto parantaa apurahatutkijoiden asemaa ottamalla käyttöön **yliopistokorvauksen**, joka takaa jatko-opiskelijoille työtilat. Tieteen uutena tukimuotona on **Tohtorikoulutettavan yhteisrahoitus**, joka tarjoaa mahdollisuuden yhdistää apuraha palkalliseen työsuhteeseen. Uutena taiteen erityiskohteena ovat **Taidetta hoitolaitoksiin** -apurahat. Erityisapurahoina myönnetään myös 1-2 apurahaa kaksivuotisiin **Tieteen työpajoihin** sekä 1-2 taiteen **Katapultti**-apurahaa. Lisäksi jaetaan yksi tai useampi **Eminentia**-apuraha.

APURAHAN HAKEMINEN

Kulttuurirahaston keskusrahaston apurahojen hakuaika on **1.-31.10.2014**. Haku tapahtuu verkkopalvelussa osoitteessa **www.skr.fi/apurahanhakija**. Hakulomake liitteineen toimitetaan Kulttuurirahastoon myös allekirjoitettuna tulosteena 31.10. mennessä. Viimeisen hakupäivän kotimaan postileima hyväksytään. Käsiteltäväksi ei oteta sähköpostilla lähetettyjä hakemuksia.

Tarkemmat hakuohjeet ovat osoitteessa www.skr.fi/hakuopas

Tervetuloa kuulemaan Kulttuurirahaston apurahoista!

Suomen ensimmäistä Säätiöpäivää vietetään 1.10. Päivän päätapahtumassa Sanomatalon Mediatorilla klo 16-18 on myös Kulttuurirahaston apurahaklinikka.

Torstaina 9.10. on rahaston oma apurahainfotilaisuus Ateneum-salissa (Kaivokatu 2, Helsinki) klo 14.30.

WWW.SKR.FI/APURAHAT